

Energokopienas – vēl pilnībā neizmantots potenciāls

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

Punkts

01–16 | Galvenie vēstījumi **01**

01–05 | Kāpēc šī joma ir svarīga

06–16 | Ko mēs konstatējam un ko iesakām

17–86 | Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem **02**

17–41 | ES mērķis ir ambiciozs, taču tas nav labi izstrādāts, tam trūkst atbalsta un uzraudzības, un tas, visticamāk, netiks sasniegts

17–23 | Pusē no revidētajām valstīm ES definīcijas par energokopienām rada apjukumu un nekonekvētu lietojumu

24–27 | Paredzamais energokopienu ieguldījums atjaunīgās enerģijas ražošanā bija pārvērtēts

28–34 | ES mērķis ir ambiciozs, bet tam trūkst atbilstības, izmērāmības un atbalsta valstu mērogā

35–41 | Uzraudzība ir nepilnīga, un ir maz ticams, ka ES 2025. gada mērķis tiks sasniegts

42–86 | Revidētās dalībvalstis nebija izveidojušas visus nepieciešamos nosacījumus energokopienų attīstībai

42–45 | ES direktīvu transponēšana ir nepilnīga

46–49 | Puse no pārbaudītajām dalībvalstīm ziņoja par obligāto valsts līmeņa šķēršļu novērtējumu

50–57 | Norādījumi ir pieejami, bet bieži vien tos ir grūti piemērot bez ekspertu palīdzības

58–66 | Joprojām pastāv nepilnības iedzīvotāju iesaistīšanā un neaizsargātu māsaimniecību iekļaušanā

67–76 | Energokopienas kā atjaunīgās enerģijas ražotājas saskaras ar ilgstošiem kavējumiem tīkla pieslēgšanā

77–86 | Finansiālie stimuli energokopienām ļauj atgūt ieguldījumus saskaņā ar ES saules enerģijas stratēģijas mērķiem

Pielikumi

I pielikums. – Par revīziju

II pielikums. – Apmeklētās energokopienas

III pielikums. – Dalībvalstu atbildes uz ieteikumiem

Saīsinājumi

GLOSĀRIJS

Komisijas atbildes

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

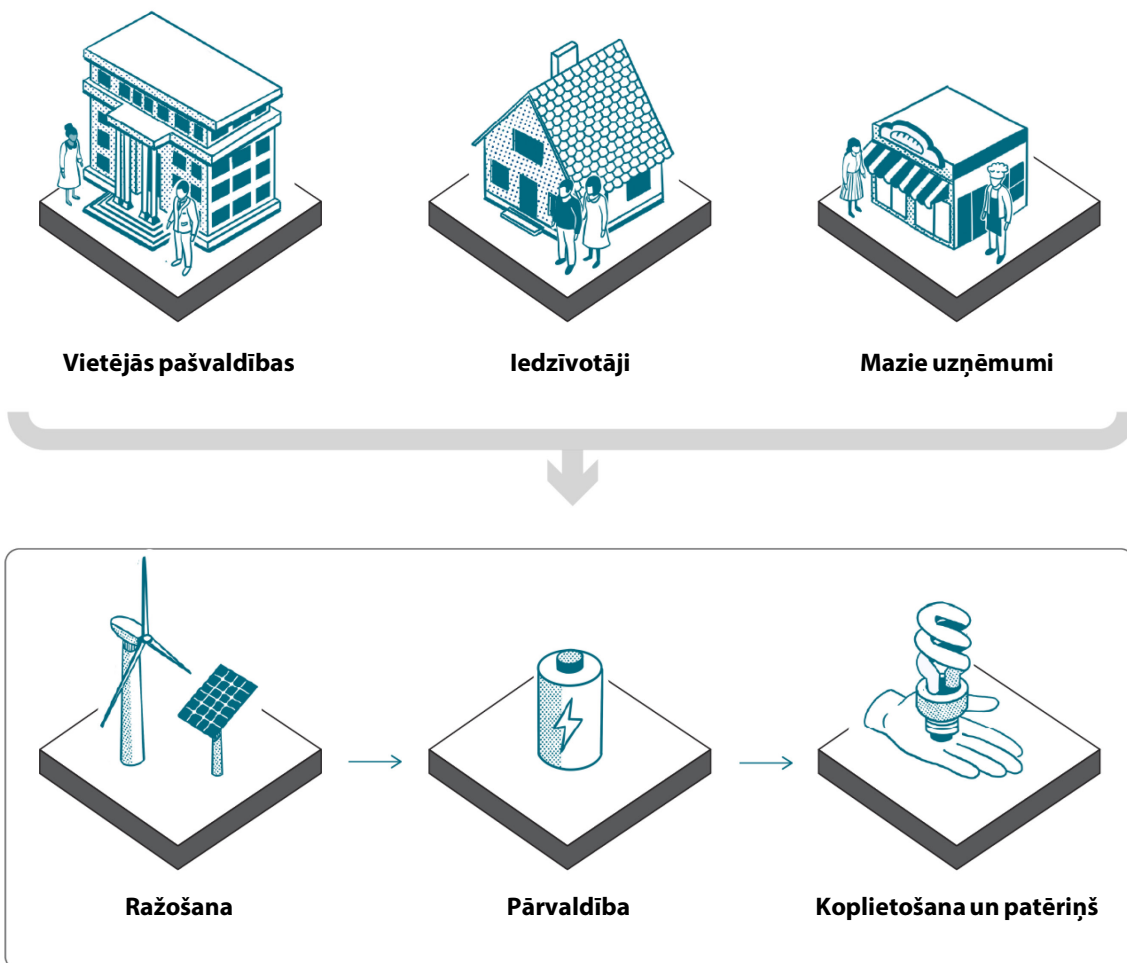
Galvenie vēstījumi

Kāpēc šī joma ir svarīga

- 01** Atjaunīgajai enerģijai ir būtiska nozīme ES ilgtermiņa stratēģijā līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti un ES enerģētikas pārkārtošanā. ES ir noteikusi **mērķrādītāju** – līdz 2030. gadam panākt, ka atjaunīgās enerģijas īpatsvars ir vismaz 42,5 % (palielinājums salīdzinājumā ar 25,4 % 2024. gadā). Komisija **aplēsa**, ka puse ES iedzīvotāju līdz 2050. gadam varētu saražot līdz 50 % no ES atjaunīgās enerģijas¹.
- 02** Energokopienas ir juridiskas personas, kas **iedzīvotājiem, mazajiem uzņēmumiem un vietējām iestādēm dod iespēju ražot, pārvaldīt, koplietot un patērēt savu enerģiju** (sk. **1. attēlu**). Komisija ieviesa **ES juridiskās definīcijas energokopienām Direktīvā (ES) 2018/2001** par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanu (RED II) un **Direktīvā (ES) 2019/944** par elektroenerģijas iekšējo tirgu (IMED). **2022. gada ES saules enerģijas stratēģijā** Komisija izvirzīja politisku mērķi (šajā ziņojumā saukts par “ES mērķi”): **ES un dalībvalstis sadarbosies, lai līdz 2025. gadam katrā pašvaldībā, kurā iedzīvotāju skaits pārsniedz 10 000 iedzīvotāju, izveidotu vismaz vienu uz atjaunīgiem energoresursiem balstītu energokopieni.** **RED II 2016. gada ietekmes novērtējumā** Komisija norādīja, ka ES *“līdz 2030. gadam energokopienām varētu piederēt vairāk nekā 50 GW vēja un vairāk nekā 50 GW saules enerģijas, t. i., attiecīgi 17 % un 21 % no uzstādītās jaudas”*.

¹ Eiropas Komisija, *In focus: Employment in EU's renewable energy sector*, 2022. gada 16. maijs, skatīts 2025. gada 2. septembrī.

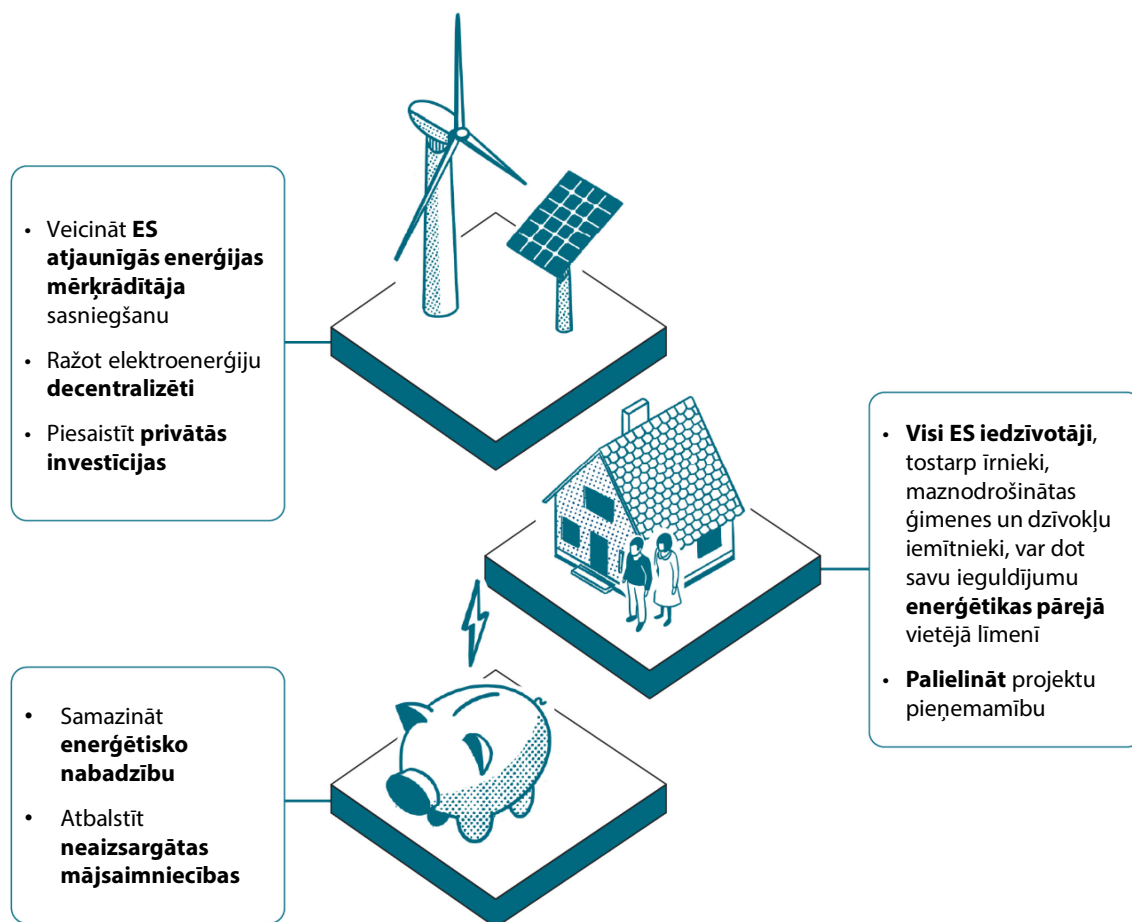
1. attēls | Kas ir energokopiena?

Avots: ERP.

03 Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju energokopienas varētu sniegt vairākus ieguvumus (sk. [2. attēlu](#)).

2. attēls | Energokopienu sagaidāmie ieguvumi

Avots. Eiropas Revīzijas palāta, pamatojoties uz [datiem Komisijas tīmekļa vietnē](#).

04 Mēs veicām šo revīziju, ņemot vērā kopienas īpašumā esošu atjaunīgās enerģijas projektu potenciālu **paātrināt enerģētikas pārkārtošanu, nepieciešamību šajā pārkārtošanā iesaistīt iedzīvotājus** un padarīt pārkārtošanos **cenās ziņā pieejamu visiem**, lai stiprinātu enerģētikas savienības sociālo dimensiju. Mēs sagaidām, ka mūsu darbs atbalstīs energokopienų attīstību ES, iepazīstinot ar galvenajām problēmām, ar kurām tās saskaras, paredzot iespējamus risinājumus un sniedzot ieguldījumu Atjaunīgo energoresursu direktīvas pārstrādāšanā un gaidāmās Iedzīvotāju enerģētikas paketes īstenošanā.

05 Mēs novērtējam, vai Komisija un četras dalībvalstis (**Nīderlande, Polija, Itālija un Rumānija**) ir sasniegušas ES mērķi un **efektīvi iesaistījušas energokopienas**, lai sniegtu tām gaidītos ieguvumus. Konkrēti, mēs pārbaudījām, vai Komisija bija noteikusi labi izstrādātus un dalībvalstu apstiprinātus **ES mērķus**, kas tiek pienācīgi uzraudzīti un kuru sasniegšana ir uzsākta. Mēs arī izvērtējam, vai Komisija un dalībvalstis ir izveidojušas **piemērotus apstākļus** kopienu uzplaukumam. Sīkāku informāciju par mūsu revīzijas tvērumu un pieeju sk. [I pielikumā](#), bet informāciju par apmeklētajām kopienām – [II pielikumā](#).

Ko mēs konstatējam un ko iesakām

06 Mēs secinām, ka ir maz ticams, ka ES katrā pašvaldībā ar vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju līdz 2025. gada beigām būs vismaz viena atjaunīgo energoresursu energokopiena, jo līdz 2025. gada janvārim tā bija sasniegusi tikai 27 % no sava mērķa. Šis mērķis ir ambiciozs, taču tas neaptver paredzamos ieguvumus no energokopienų darbības, tam nav oficiāla dalībvalstu atbalsta un tas netiek pienācīgi uzraudzīts. Pat ņemot vērā labo piemēru, mūsu atlasītajās dalībvalstīs ar labi attīstītiem enerģētikas kooperatīviem mēs arī konstatējam, ka energokopienām līdz 2030. gadam varētu piederēt 4 % saules un vēja enerģijas ražošanas jaudas, t. i., mazāk nekā 21 % un 17 %, ko Komisija norādīja *RED II* ietekmes novērtējumā. Turklāt valdības nav radījušas visus nepieciešamos apstākļus, lai atbalstītu kopienų attīstību, piemēram, nav atrisināti regulatīvie jautājumi un ir novērojami kavējumi tīkla pieslēgumos, ko bieži izraisa tīkla pārslodze maksimālās slodzes laikā, kam risinājumu varētu sniegt enerģijas uzglabāšana. Valstu iestādes ir mums sniegušas atbildes uz šiem ieteikumiem, (sk. [III pielikumu](#)).

ES mērķis ir ambiciozs, taču tas nav labi izstrādāts, tam trūkst atbalsta un uzraudzības, un tas, visticamāk, netiks sasniegts

07 Mēs secinājam, ka ES definīcijas par atjaunīgo enerģiju un iedzīvotāju energokopienām ir neskaidras. Lai gan Komisija ir publicējusi norādījumus šo definīciju precizēšanai, valstu iestādes un ieinteresētās personas uzsvēra to nenoteiktību un no tā izrietošo neskaidrību. Divas no četrām revidētajām valdībām izmanto energokopienų jēdzienus, kas neatbilst ES definīcijām. Mūsu veiktā analīze arī parādīja, ka dažādi juridiskie risinājumi ļauj iedzīvotājiem kolektīvi būvēt un ekspluatēt atjaunīgās enerģijas iekārtas, koplietot saražoto enerģiju vai pārdot elektroenerģijas pārpalikumu, taču Komisija nav sniegusi norādījumus, kas precizētu šos risinājumus. Šis skaidrības trūkums jo īpaši attiecas uz daudzdzīvokļu ēkām, kurās 2023. gadā dzīvoja 48 % ES iedzīvotāju, jo īpaši, ja esošās īpašnieku biedrības, kas izveidotas ēku pārvaldībai, nevar izmantot kā vienkāršu līdzekli enerģijas kopienų veidošanai. (sk. [17.–23.](#) punktu).

1. ieteikums

Nodrošināt netraucētu piekļuvi atjaunīgās enerģijas ražošanai, koplietošanai un pārdošanai daudzdzīvokļu mājās

Komisijai būtu jāpublicē vadlīnijas un paraugprakses par likumīgiem veidiem, kā iesaistīt dzīvokļu īpašniekus, tieši vai ar īpašnieku biedrību starpniecību, atjaunīgās enerģijas ražošanā, koplietošanā un pārdošanā.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gada decembris.

- 08** Mēs secinām, ka [Komisijas 2016. gada RED II ietekmes novērtējumā](#) ietvertās cerības bija pārāk optimistiskas. Atjaunināta prognoze attiecībā uz **Nīderlandi**, kur enerģētikas kooperatīvi jau ir labi attīstīti, liecina, ka līdz 2030. gadam tie varētu saražot aptuveni 4 % gan saules, gan vēja enerģijas, salīdzinot ar 2016. gada prognozēm, ka energokopienas līdz 2030. gadam varētu saražot 21 % saules enerģijas un 17 % vēja enerģijas ražošanas jaudas (sk. [24.–27.](#) punktu).
- 09** Lai gan Komisija energokopienām izvirzīto mērķi pamatoja ar apspriešanos ar ieinteresētajām personām, mēs neatradām pamatojumu tam, kā šis mērķis tika noteikts. Turklāt, lai gan mērķis ir vērienīgs, konkrēts un laikā ierobežots, to ir grūti izmērīt un tam trūkst atbilstības (piemēram, nav aptverta atjaunojamo energoresursu ražošanas jauda un iesaistīto iedzīvotāju skaits). Turklāt Komisija neanalizēja, vai tas ir sasniedzams. Puse no revidētajām dalībvalstīm (**Itālija** un **Polija**) savos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos iekļāva energokopienas mērķus, bet tie nebija pilnībā saskaņoti ar ES mērķiem. Komisija neieteica veikt izmaiņas, jo [ES tiesību akti](#) neparedz obligātu nacionālo mērķu noteikšanu. Tas, ka dalībvalstu plāni neatspoguļo ES mērķi, liecina par zemu valstu atbildības līmeni un palielina risku, ka ES varētu nesasniegt savu nosprausto mērķi (sk. [28.–34.](#) punktu).

2. ieteikums

Izstrādāt SMART mērķus energokopienām un atspoguļot tos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos

- a) Komisijai, **balstoties uz pienācīgu pamatojumu**, būtu jāizstrādā **SMART mērķi** saistībā ar energokopienų paredzamajiem ieguvumiem, piemēram, aptverot iesaistīto iedzīvotāju skaitu vai energokopienų atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudu.
- b) Pārstrādājot Regulu par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību, Komisijai būtu jāapsver iespēja ierosināt pienākumu **nacionālajos enerģētikas un klimata plānos iekļaut energokopienų mērķus**, kas ir saskaņoti ar attiecīgajām ES stratēģijām un rīcības plāniem.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gada decembris.

10 2024. gadā Komisija, lai uzskaitītu energokopienų skaitu, balstījās uz konsultantu sastādītu *ad hoc* energokopienų sarakstu. Tomēr šie dati nav iegūti no uzticamiem un konsekventiem valstu energokopienų reģistriem. Komisija sniedza dalībvalstīm dažus norādījumus par kopienų reģistrēšanu, taču šajos norādījumos nepietiekami tika pievērsta uzmanība galvenajiem elementiem, kas nepieciešami ES līmeņa uzraudzībai. Turklāt ne Komisija, ne dalībvalstis neuzraudzīja un neziņoja par progresu ES mērķa sasniegšanā. Mēs aprēķinājām, ka līdz 2025. gada sākumam ES bija sasniegusi aptuveni 27 % no sava nospraustā mērķa, tādējādi ir ļoti maz ticams, ka tas tiks sasniegts 2025. gadā. Tomēr straujā kopienų izaugsme **Itālijā** un **Polijā** no 2025. gada janvāra līdz jūnijam sniedz optimistiskas perspektīvas (sk. [35.–41.](#) punktu).

3. ieteikums

Uzlabot energokopienų reģistrēšanu un uzraudzību

Komisijai būtu jāpublicē norādījumi dalībvalstīm par to, kā reģistrēt un uzraudzīt energokopienas.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gada decembris.

Revidētās dalībvalstis nebija izveidojušas visus nepieciešamos nosacījumus energokopienų attīstībai

- 11** Četrus gadus pēc transponēšanas termiņa beigām no četrām revidētajām dalībvalstīm tikai **Itālija** bija pierādījusi, ka ir transponējusi visus abu direktīvu pantus par energokopienām. Komisija veica nepieciešamās pārņemšanas pārbaudes un veica turpmākus pasākumus saistībā ar nepārņemšanas gadījumiem, nosūtot oficiālas brīdinājuma vēstules un pamatotus atzinumus. Tomēr pārējos netransponēšanas gadījumus tā nenosūtīja Eiropas Savienības Tiesai (sk. **42.–45.** punktu).
- 12** Tikai **Polija** un **Nīderlande** publicēja *RED II* noteiktos valstu novērtējumus par šķēršļiem un potenciālu energokopienām. Bez šādiem novērtējumiem valsts un ES rīcība var būt neefektīva un aizkavēt kopienų izaugsmi (sk. **46.–49.** punktu).

4. ieteikums

Ziņojums par atjaunīgo energoresursu kopienų attīstības šķēršļu un potenciāla novērtējumu

Itālijas Vides un enerģētiskās drošības ministrijai un Rumānijas Enerģētikas ministrijai būtu **jānovērtē un jāziņo par esošajiem šķēršļiem un potenciālu atjaunīgās enerģijas kopienų attīstībai.**

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gada jūlijs.

- 13** Komisijas norādījumi dalībvalstīm kopumā ir bijuši efektīvi. **Nīderlandē** valsts līmenī atbalsts kopienām ir strukturēts, praktisks un viegli pieejams. **Polijā, Itālijā** un **Rumānijā** informācija ir sadrumstalotāka vai grūti piemērojama bez ekspertu palīdzības, tādējādi radot šķēršļus kopienām (sk. **50.–57.** punktu).
- 14** Neviena no revidētajām dalībvalstīm nebija pieņēmusi īpašas tiesību normas, lai aktīvi veicinātu iedzīvotāju līdzdalību energokopienās. Attiecībā uz atbalstu neaizsargātām māsājniecībām tikai **Rumānija** ir izstrādājusi īpašus tiesību aktus. Tomēr **Nīderlande** izstrādāja stimulus, lai aizsargātu iedzīvotāju lomu, un **Itālija** to izdarīja neaizsargātu māsājniecību labā. Komisija sniedza konkrētus norādījumus par iedzīvotāju iesaistīšanu. Tajā ir sniegti arī norādījumi par neaizsargātu māsājniecību iesaisti, taču šie norādījumi kopš tā laika nav atjaunināti, un ieinteresētās personas, ar kurām tikāties, par tiem nezināja (sk. **58.–66.** punktu).

5. ieteikums

Veicināt iedzīvotāju un neaizsargātu mājsaimniecību lomu

- a) Komisijai būtu jāatjaunina un jāizplata norādījumi par **neaizsargātu mājsaimniecību iesaisti** energokopienās un par **stimulu izstrādi** energokopienām dalībai šajā procesā.
- b) Polijas Klimata un vides ministrijai, Itālijas Vides un enerģētikas drošības ministrijai un Rumānijas Enerģētikas ministrijai ir jāizstrādā noteikumi, lai **veicinātu iedzīvotāju lomu** energokopienās.

ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gada decembris.

- 15** Mēs konstatējam, ka tīkla pieslēgumu kavēšanās un atteikumi tīkla pārslodzes dēļ palēnina enerģijas kopienas attīstību **Nīderlandē un Polijā**. Tīkla operatori varētu paātrināt šo savienojumu izveidi, ja energokopienas nodrošinātu elastīguma pakalpojumus, piemēram, enerģijas uzglabāšanu, kas varētu palīdzēt izlīdzināt patēriņa vai ražošanas maksimumus. Tas ļautu energokopienām patērēt vairāk vietējā ražojuma elektroenerģijas un tādējādi mazināt tīkla pārslodzi. Komisija ir veikusi vairākus pasākumus, lai atbalstītu elektroenerģijas uzglabāšanu, bet ne konkrēti energokopienām (sk. **67.–76.** punktu).

6. ieteikums

Atbalstīt enerģijas uzkrāšanu

- a) Savā gaidāmajā enerģētikas paketei iedzīvotājiem Komisijai būtu jāierosina stimuli energokopienām, lai tās izstrādātu **enerģijas uzglabāšanas risinājumus**.
- b) Nīderlandes Klimata un zaļās izaugsmes ministrijai un Polijas Klimata un vides ministrijai būtu jānodrošina **stimuli energokopienām attīstīt enerģijas uzglabāšanu** (atsevišķi vai kopā ar atjaunīgās enerģijas ražošanu) vai citus **elastīguma pakalpojumus**, lai palīdzētu samazināt tīkla pārslodzi.

ieviešanas mērķtermiņš: a) 2026. gada decembris un b) 2027. gada jūlijs.

16 Publiskais atbalsts **Nīderlandē, Polijā un Itālijā** ļauj veikt atmaksājumus, kas atbilst Komisijas prognozēm (īsāki par 10 gadiem). Mēs konstatējam, ka Nīderlandes apgrozības fonds, kas paredzēts, lai jau agrīnā posmā samazinātu projektu risku, ir efektīvs veids, kā izmantot publiskos līdzekļus. **Rumānijā** subsīdiju trūkums apdraud energokopienų izveidi. Visās četrās revidētajās dalībvalstīs kopienas locekļi nemaksā atbilstošās tīkla maksas, kad patērē pašu saražoto vai kopīgi izmantoto elektroenerģiju, bet paliek pieslēgti tīklam, lai segtu periodus, kad pašražošana ir nepietiekama vai nav pieejama. Tomēr neviena no revidētajām valstīm oficiāli nenovērtēja, kā samazinātas maksas, pašpatēriņš un enerģijas koplietošana ietekmē citus patērētājus – šis jautājums ir radījis bažas **Nīderlandē**, kur ražojošie patērētāji un kooperatīvi ir plaši izplatīti (sk. **77.–86.** punktu).

Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

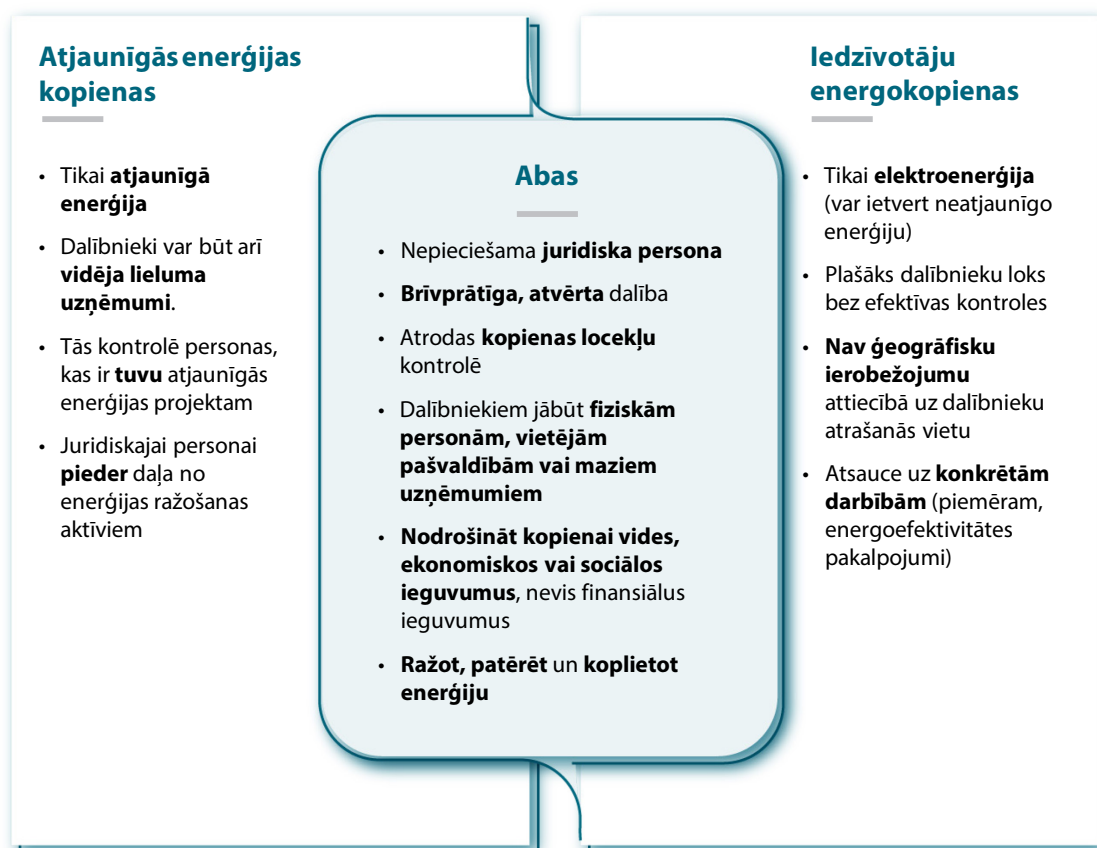
ES mērķis ir ambiciozs, taču tas nav labi izstrādāts, tam trūkst atbalsta un uzraudzības, un tas, visticamāk, netiks sasniegts

Pusē no revidētajām valstīm ES definīcijas par energokopienām rada apjukumu un nekonsekventu lietojumu

- 17** ES ir divas juridiskas energokopienas definīcijas: **atjaunīgās enerģijas kopienas** saskaņā ar *RED II* un **iedzīvotāju energokopienas** saskaņā ar *IMED*. Šajās definīcijās ir izklāstītas minimālās prasības, lai nodrošinātu, ka energokopienas ir iedzīvotāju vadītas, iekļaujošas un galvenokārt ir vērstas uz vides un sociālajiem mērķiem, nevis peļņu. Dalībvalstīm ir jāīsteno energokopienas koncepcijas, kas atbilst šīm ES definīcijām. Mēs pārbaudījām, vai ES definīcijas par energokopienām ir skaidras un tika pareizi izmantotas valstu līmenī.

18 Mēs secinājām, ka atjaunīgās enerģijas un iedzīvotāju energokopienu juridiskās definīcijas ES līmenī ir neskaidras: tās atšķiras dažos aspektos, bet arī pārklājas. Piemēram, atjaunīgo energoresursu energokopienas var ražot tikai atjaunīgo enerģiju, savukārt iedzīvotāju energokopienas var ražot arī neatjaunīgo elektroenerģiju. Tās pārklājas pārvaldības un mērķu ziņā (sk. **3. attēlu**). Lai gan Komisija ir izdevusi norādījumus, lai precizētu energokopienas definīcijas, valstu iestādes un ieinteresētās personas² uzsvēra to nenoteiktību un no tā izrietošo neskaidrību. **1. izcēlumā** ir sniegti energokopienas piemēri.

3. attēls | Pilsoniskās un atjaunīgās enerģijas kopienas – galvenās atšķirības un kopējie principi

Avots: ERP, pamatojoties uz Direktīvu (ES) 2018/2001; Direktīvu (ES) 2019/944.

² Sk., piemēram, jautājumus un atbildes: *What are “citizen” and “renewable” energy communities?*, REScoop.eu, 2019; *Citizens’ Energy Package: citizens’ engagement, energy communities and prosumerism*, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2025, 1.2. un 5.5. punkts.

1. izcēlums

Energokopieniu piemēri

“La Buona Fonte” ir Itālijas atjaunīgās enerģijas kopiena, kas dibināta 2021. gadā. Tā uz pamestas skolas jumta uzstādīja 19 kW saules enerģijas iekārtu, kas gadā saražo 20 MWh, un viena trešdaļa elektroenerģijas tiek sadalīta starp 25 locekļiem. 2024. gadā tā izmantoja savus ieņēmumus 1500 EUR apmērā sociālajiem projektiem, piemēram, pilsētas infrastruktūrai un skolu aktivitātēm.

Nīderlandes enerģētikas kooperatīvā “Vrijstad Energie”, kas tika dibināts 2014. gadā, ir 375 locekļi, un tas pārvalda saules enerģijas jumtus un parkus (1,3 MW) un vējdzirnavas (6 MW). Tas arī informē sabiedrību par atjaunīgo enerģiju un enerģijas taupīšanu.

Saules enerģijas auto stāvvietā, kas ražo atjaunīgo elektrību un uzlādē elektriskos automobiļus (© Amar Sjauw En Wa)

Kopienas locekļi vējdzirnavu priekšā

- 19** Mēs konstatējam, ka divas no četrām revidētajām dalībvalstīm izmanto ES definīcijām neatbilstošus energokopienu jēdzienus. No 2025. gada jūlija **Nīderlandē** bija tikai enerģētikas kooperatīvi: iedzīvotājiem piederošas organizācijas, kuru dalībnieki kopīgi ražo, izmanto vai tirgo atjaunīgo enerģiju, bet kuru pamatā nav ES tiesiskais regulējums. Tā **pieņēma** vienotu energokopienas definīciju, kas aptver gan atjaunīgās, gan iedzīvotāju energokopienas, jaunajos tiesību aktos, kuri ir spēkā kopš 2026. gada. **Polija** ir **transponējusi** gan atjaunīgās enerģijas energokopienas, gan iedzīvotāju energokopienas definīcijas vienā jēdzienā — “iedzīvotāju energokopienas”, lai izvairītos no divām tādu energokopienas definīcijām, kurām ir līdzīgas darbības. Papildus organizatoriskajām struktūrām ar īpašu juridisko statusu³ (“kolektīvie ražojošie patērētāji”, “virtuālie ražojošie patērētāji” un “nomnieki ražojošie patērētāji”) tajā tiek izmantoti arī divi vecāki valsts juridiskie jēdzieni – **enerģētikas kooperatīvi** un **enerģētikas kopas** –, kas ir līdzīgi energokopienām, bet nav balstīti uz ES tiesisko regulējumu.
- 20** Šajā ziņojumā vienkāršības labad mēs izmantojam vārdu “kopienas”, lai kopīgi apzīmētu energokopienas četrās revidētajās dalībvalstīs, tostarp Nīderlandes kooperatīvus un Polijas kooperatīvus un kopas, jo tie sasniedz līdzīgus mērķus pat tad, ja neatbilst oficiālajām ES definīcijām.
- 21** Mūsu fokusa grupās (sk. **I pielikumu**) puse dalībnieku uzskatīja, ka valsts definīcijas par energokopienām ir neskaidras (sk. **4. attēlu**).

4. attēls | Puse respondentu uzskata, ka valsts energokopienas definīcijas nav skaidri formulētas

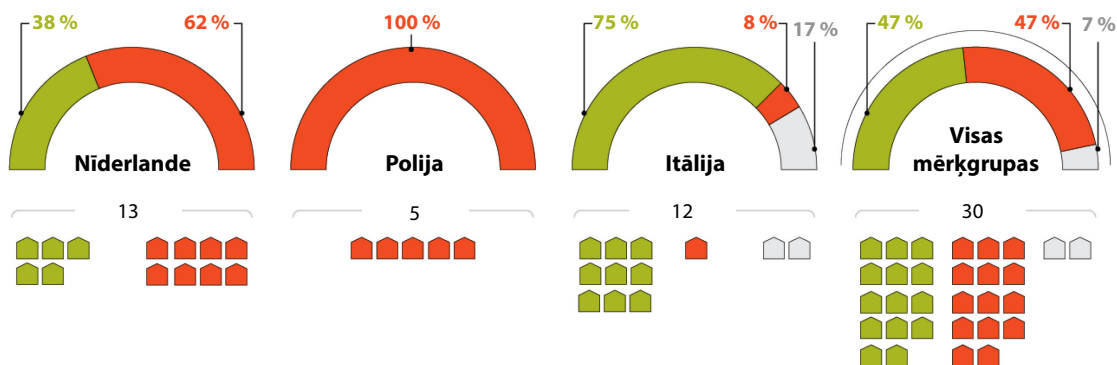
Vai jūs uzskatāt, ka valsts definīcijas par enerģētikas kopienām ir pietiekami skaidras?

■ Jā

■ Nē

■ Nezinu

□ Fokusa grupu dalībnieku atbilžu skaits

Avots: ERP, pamatojoties uz fokusa grupām.

³ Life Loop, ConnectHeat, Comanage, Tandems, *Enabling frameworks for energy communities: a state of play*, Energy Cities, 2025, 24. lpp.

22 Mūsu veiktā analīze arī parādīja, ka ES direktīvas ļauj iedzīvotājiem izmantot alternatīvus organizatoriskos modeļus, lai veiktu darbības, kas ir līdzīgas atjaunīgo energoresursu kopienām un iedzīvotāju energokopienām, piemēram, kolektīvo pašpatēriņu, taču tās atšķiras no tām attiecībā uz to izveides prasībām, pārvaldību, mērķi un piekļuvi ieguvumiem. Šī daudzveidība nodrošina elastību, bet var arī apgrūtināt energokopienas izveidi. Tas jo īpaši attiecas uz daudzdzīvokļu ēkām, kurās **2023. gadā dzīvoja 48 % ES iedzīvotāju** un kuru iedzīvotāji jau ir apvienojušies kolektīvās organizācijās (sk. **2. izcēlumu**). Komisija nav izdevusi norādījumus, kuros būtu paskaidrotas dažādās iespējas, kas pieejamas dzīvokļu īpašniekiem – no vienkārša kolektīva pašpatēriņa līdz pilnībā izveidotai energokopienai –, lai atbalstītu apzinātu izvēli un dalību energokopienās. Polija un Rumānija norādīja, ka šādi norādījumi būtu noderīgi.

2. izcēlums

Energokopienas daudzdzīvokļu ēkās

Daudzdzīvokļu ēkas piedāvā lielas virsmas saules enerģijas paneļu uzstādīšanai. RED II ļauj dzīvokļu īpašniekiem rīkoties kā “no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas pašpatērētājiem, kas rīkojas kopīgi”, tādējādi vairāki patērētāji, kas atrodas “vienā un tajā pašā ēkā vai daudzdzīvokļu mājā”, var apvienoties, lai ražotu, patērētu, uzkrātu un pārdotu pašu saražoto atjaunīgo elektroenerģiju. Dalībvalstis var atļaut šādus pasākumus bez nepieciešamības izveidot juridisku personu. Četrās revidētajās dalībvalstīs dzīvokļu īpašnieki var kolektīvi apvienoties, lai:

- uzstādītu atjaunīgās enerģijas iekārtas;
- koplietotu enerģiju, vai nu izmantojot saražoto enerģiju koplietošanas telpām, lai samazinātu iedzīvotāju rēķinus, vai arī piešķirot saražoto enerģiju – vai ieguvumus, kas gūti no enerģijas pārdošanas – iedzīvotājiem;
- pārdotu saražoto enerģiju.

Šie paši patērētāji var vēlēties paplašināt savu darbības jomu un iesaistīties citās aktivitātēs vai uzrunāt citas ēkas vai mazos uzņēmumus, izveidojot energokopienu. Tas jādara ar juridiskas personas starpniecību. Komisija uzskata, viņi nevar izmantot esošo īpašnieku biedrību – juridisko struktūru kolektīvai rīcībai un koplietošanas telpu pārvaldībai –, lai reģistrētos kā energokopiena, jo dalība šādās biedrībās ir noteikta tiesību aktos. Savukārt, lai izveidotu energokopienu, ir vajadzīga brīvprātīga un atvērta dalība. Tā vietā – tāpat kā māju īpašnieku gadījumā – viņiem būtu jāizveido pilnīgi jauna, atsevišķa juridiska persona. Dzīvokļu īpašniekiem nepieciešamība izveidot vēl vienu administratīvo struktūru, kas papildina esošo ēku pārvaldību, varētu būt neskaidra un tikt uztverta kā apgrūtināšana, tādējādi kavējot energokopienas izveidi.

- 23** Neskaidras ES energokopienas definīcijas, šo jēdzienu nekonsekventa izmantošana divās revidētajās dalībvalstīs un skaidrības trūkums par dažādajiem organizatoriskajiem modeļiem, kā iedzīvotājiem kolektīvi būvēt atjaunīgās enerģijas iekārtas, koplietot saražoto enerģiju vai pārdot elektroenerģijas pārpalikumu, var atturēt iedzīvotājus no iesaistīšanās. Tas var arī aizkavēt energokopienas izveidi.

Paredzamais energokopienu ieguldījums atjaunīgās enerģijas ražošanā bija pārvērtēts

- 24** 2016. gada RED II ietekmes novērtējumā Komisija balstījās uz konsultanta *CE Delft* pētījumu⁴, norādot, ka ES "līdz 2030. gadam energokopienām varētu piederēt vairāk nekā 50 GW vēja un vairāk nekā 50 GW saules enerģijas, t. i., attiecīgi 17 % un 21 % no uzstādītās jaudas". Komisijas prognozes bija balstītas uz plašu energokopienų jēdzienu, jo vēl nebija pieņemtas ES direktīvu definīcijas. Deviņus gadus vēlāk mēs pārbaudījām, vai šis novērtējums bija reālistisks.
- 25** *5. attēlā* ir parādīta 2024. gada saules un vēja enerģijas ražošanas jauda energokopienās revidētajās dalībvalstīs. **Polijā** un **Itālijā** tās 2025. gada janvārī nodrošināja aptuveni 0,1 % saules enerģijas ražošanas jaudas un 0,01 % vēja enerģijas ražošanas jaudas. To ieguldījums bija lielāks **Nīderlandē** – 1,5 % un 3,2 %. Šo kopienų apvienotā enerģija varētu nodrošināt ar enerģiju lielu pilsētu **Nīderlandē** un nelielu pilsētu **Polijā** vai **Itālijā**. Vienīgā **Rumānijas** energokopiena neražo elektroenerģiju.

⁴ *CE Delft, The potential of energy citizens in the European Union*, 2016. gada septembris.

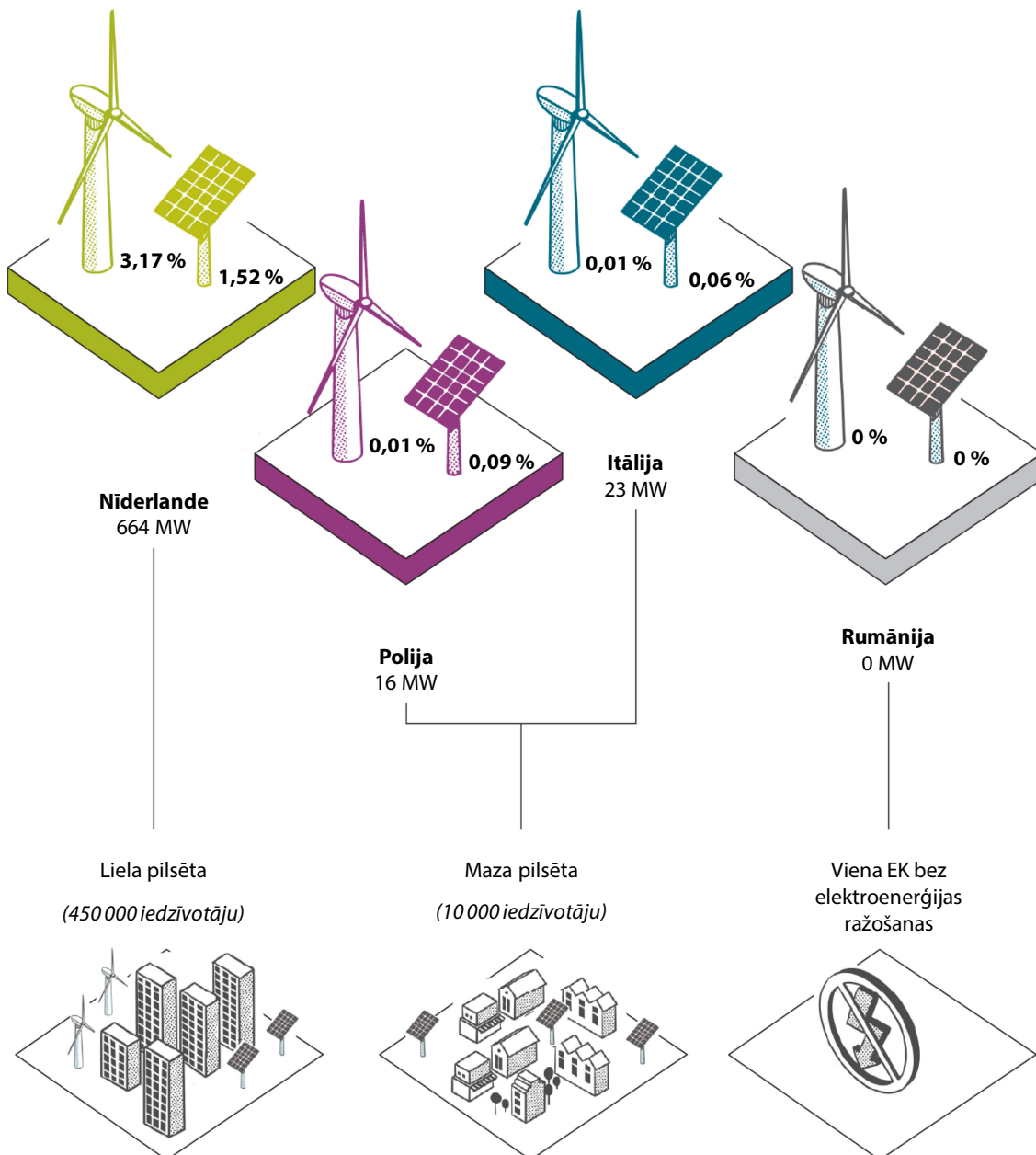
5. attēls | Energokopienību ieguldījums saules un vēja atjaunīgās enerģijas jaudā revidētajās dalībvalstīs (2024. gads)

Energokopienību īpašumā esošās valsts sauszemes un atkrastes vēja enerģijas ražošanas jaudas daļa (procentos)

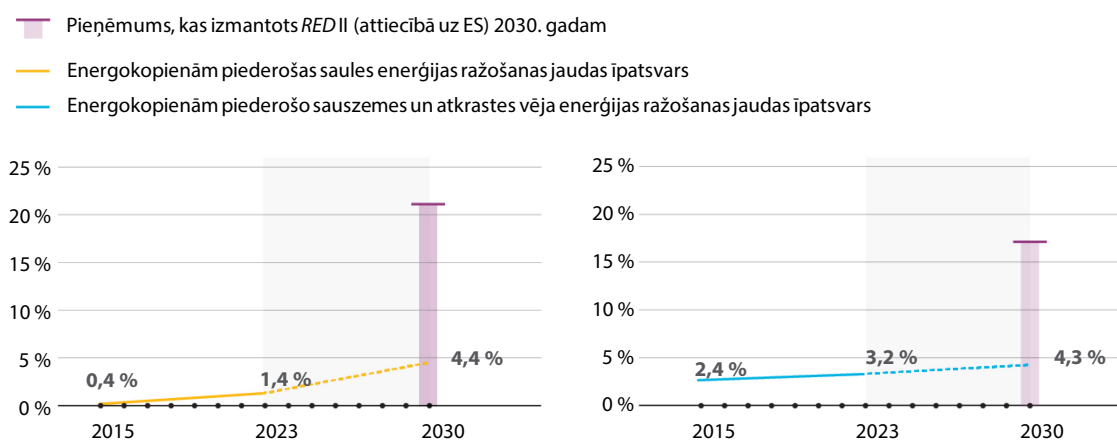
Energokopienību īpašumā esošās valsts saules enerģijas ražošanas jaudas daļa (procentos)

Avots: ERP, pamatojoties uz Eurostat datiem, Valsts regulatīvo iestādi un Polijas Klimata un vides ministriju, *Hier foundation* Nīderlandē, *Gestore dei Servizi Energetici (GSE)* Itālijā un Enerģētikas ministriju Rumānijā.

26 2024. gadā *CE Delft*⁵, izmantojot 2023. gada datus, publicēja četras prognozes par enerģētikas kooperatīvu potenciālu **Nīderlandē** līdz 2030. gadam. Nīderlandes enerģētikas kooperatīvi tagad ir labi attīstīti, tāpēc prognozes ir ticamākas nekā **Komisijas 2016. gada ietekmes novērtējumā**. Mūsu analīze (sk. **6. attēlu**) liecina, ka energokooperatīvi **Nīderlandē** 2030. gadā varētu nodrošināt aptuveni **4,4 % no saules enerģijas ražošanas jaudas** un **4,3 % no vēja enerģijas ražošanas jaudas**, kas ir daudz mazāk par 2016. gadā aplēstajiem 21 % un 17 %.

6. attēls | Nīderlandes energokopienām piederošās atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudas īpatsvars

Piezīme. Mēs pielāgojām *CE Delft* analīzi, pievienojot valsts atkrastes vēja enerģijas jaudu (kas nebija iekļauta sākotnējā pētījumā), un pieņemām, ka enerģētikas kooperatīviem šādi aktīvi nepiederēs to izmaksu dēļ. Mēs izmantojām arī visreālākā scenārija versiju, ko izstrādājusi *CE Delft*.

Avots: ERP analīze, pamatojoties uz *The potential of energy citizens in the European Union*, *CE Delft*, 2016; *Potential energy communities. Study on the potential of energy communities in the Netherlands*, *CE Delft*, 2024; *Electricity production capacity for renewable and waste*, *Eurostat*, 2025; *Development Framework for Offshore Wind Energy*, ko pasūtīja Nīderlandes ministru padome, 2022.

27 Kopumā mēs uzskatām, ka energokopienas paredzamais ieguldījums atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudā, kā prognozēts **2016. gada ietekmes novērtējumā par RED II**, bija pārāk optimistisks.

⁵ *CE Delft*, *Potential energy communities. Study on the potential of energy communities in the Netherlands*, 2024. gada oktobris.

ES mērķis ir ambiciozs, bet tam trūkst atbilstības, izmērāmības un atbalsta valstu mērogā

- 28** Komisija [ES Saules enerģijas stratēģijā](#) ir iekļāvusi mērķi energokopienām: “*ES un dalībvalstis sadarbosies, lai līdz 2025. gadam izveidotu vismaz vienu uz atjaunīgiem energoresursiem balstītu energokopieni katrā pašvaldībā, kuras iedzīvotāju skaits pārsniedz 10 000*”. Tajā tika paskaidrots, ka šis mērķis ir politiska iteratīva procesa rezultāts. Tajā tika ņemti vērā Eiropas Parlamenta viedoklis⁶ un [REScoop.eu](#) un [Energy Cities](#) [nostājas dokuments](#)⁷, kas tika izstrādāts, apspriežoties ar ieinteresētajām personām par ES saules enerģijas stratēģiju. Mēs neatradām pamatojumu tam, kā tika noteikts Komisijas ierosinātais ES mērķis – ne ES saules enerģijas stratēģijā, ne 2016. gada ietekmes novērtējumā, ne kādā citā publiskā vai iekšējā Komisijas dokumentā.
- 29** Mēs novērtējam, vai šis mērķis ir konkrēts, izmērāms, sasniedzams, reālistisks un terminēts (*SMART*). Mēs uzskatām, ka ES mērķis ir ambiciozs un liecina par to, ka ES atbalsta energokopieniu attīstību. Mērķis ir arī **konkrēts** (uz atjaunīgajiem energoresursiem balstītu energokopieniu skaits) un **laikā ierobežots** (līdz 2025. gadam).
- 30** Tomēr mērķis ir **grūti izmērāms**: mērķi izmantotais termins “uz atjaunīgiem energoresursiem balstītas enerģijas kopienas” neatbilst ES oficiālajām energokopieniu definīcijām (sk. [18.](#) punktu). Saskaņā ar Komisijas viedokli šis mērķis attiecas ne tikai uz atjaunīgās enerģijas kopienām, bet arī uz tām iedzīvotāju energokopienām, kas ražo atjaunīgo elektroenerģiju. Turklāt nav norādījumu, kas precizētu, kas būtu jāietver mērķī, piemēram, vai tas aptver dažādas valstu energokopieniu definīcijas, piemēram, enerģijas kooperatīvus **Nīderlandē** un **Polijā** (sk. [19.](#) punktu) vai citas kolektīvā pašpatēriņa organizatoriskās formas.

⁶ Greens/ALE grupa, [Letter to President Von der Leyen](#) (2022), 2. un 3. lpp.

⁷ [REScoop.EU](#) un [Energy Cities](#), [Position paper on Consultation on the EU solar strategy - common response](#), 2022.

31 Turklāt Komisija neanalizēja, vai šis mērķis bija **sasniedzams**. Mēs arī uzskatām, ka tam trūkst **pamatojuma** attiecībā uz paredzamajiem kopienu ieguvumiem (sk. **2. attēlu**). Piemēram, tajā nav skaitliski noteikts iesaistīto iedzīvotāju skaits, kā arī nav noteikta atjaunīgās enerģijas ražošanas jauda. Abu aspektu iekļaušana un uzraudzība labāk uzsvērtu iedzīvotāju ieguldījumu enerģētikas pārkārtošanā. Šie aspekti jau tika izskatīti Komisijas ietekmes novērtējumā, un tos uzrauga dažas dalībvalstis (sk. **3. izcēlumu**). *REScoop.eu*⁸ arī norādīja, ka pašreizējā uzraudzības sistēma nesniedz pietiekamu ieskatu par energokopienas ieguldījumu atjaunīgās enerģijas ražošanā iedzīvotāju iespēju paplašināšanā enerģētikas pārejā.

3. izcēlums

Piemēri par dalībvalstīm, kas seko līdzī kopienas dalībnieku skaitam un atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudai

Nīderlandē valdības līdzfinansēts fonds *HIER* seko kopienas locekļu skaitam un atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudai vai veic aplēses (iepriekšējā gada rādītājs vai zema vienotā likme).

Itālijā valsts aģentūra atjaunīgās enerģijas veicināšanai (*GSE*) katrai kopienai uzskaita enerģijas ražošanas jaudu un veidu, locekļu personas datus, kā arī citus datus, piemēram, uzglabāšanas jaudu.

Polijā Nacionālais lauksaimniecības atbalsta centrs seko līdzī katras energokopienas locekļu skaitam, ražošanas jaudai un veidam.

Avots: Hier tīmekļa vietne; GSE tīmekļa vietne; Nacionālā lauksaimniecības atbalsta centra tīmekļa vietne.

32 **Pārvaldības regulā**⁹ ir noteikts, ka dalībvalstīm savos nacionālajos enerģētikas un klimata plānos (NEKP) ir jāiekļauj “*attiecīgā gadījumā (...) nacionālās trajektorijas un mērķi, tostarp [attiecībā uz] atjaunīgās enerģijas kopienām*”. Mēs pārbaudījām, vai valdības ir atbalstījušas ES mērķi, atspoguļojot to savos NEKP.

⁸ *REScoop.eu, Response to the Commission’s call for evidence on the Citizens Energy Package, 2025. gada septembris, 18. lpp.*

⁹ *Regula (ES) 2018/1999 par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību*

- 33** Mēs konstatējam, ka Komisijas norādījumos¹⁰ saskaņā ar regulas formulējumu ir atstāta iespēja NEKP iekļaut energokopienu mērķus. Tā rezultātā tikai **Itālija** un **Polija** savos plānos atspoguļoja energokopienām noteiktos mērķrādītājus (sk. [4. izcēlumu](#)), bet tie nebija pilnībā saskaņoti ar ES mērķi. Komisijas ieteikumos par NEKP projektiem netika pievērsta uzmanība energokopienas mērķu trūkumam vai neatbilstībai, jo saskaņā ar [Regulu par enerģētikas pārvaldību](#) valstu mērķi nav juridiski obligāti.

4. izcēlums

Mērķrādītāji energokopienām Itālijā un Polijā

Savā NEKP **Itālija** atsauca uz Atvērto tīklu un noturības mehānismu (ANM) pasākumu 2,2 miljardu EUR apmērā, kas vērsts uz kolektīvo pašpatēriņu un atjaunīgās enerģijas kopienām pašvaldībās, kurās ir mazāk nekā 5000 iedzīvotāju, ar mērķi līdz 2026. gadam attīstīt atjaunīgās enerģijas jaudu vismaz 2 GW apmērā. Tomēr tas nav saskaņots ar ES mērķi, kas noteikts pašvaldībām, kuru iedzīvotāju skaits pārsniedz 10 000, un tajā nav noteikts kopienas skaita mērķrādītājs. 2025. gada jūlijā **Itālija paplašināja** ANM mērķrādītāju, attiecinot to arī uz pašvaldībām, kurās ir līdz 50 000 iedzīvotāju.

Polija aplēsa, ka līdz 2030. gadam, nevis 2025. gadam, kā noteikts ES mērķī, tajā varētu būt 300 energokopienas — viena trešdaļa no 881 Polijas pašvaldības ar vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju.

Avots: Galīgais atjauninātais [Itālijas NEKP](#), 2024. gada jūnijs; atjauninātā [Polijas NEKP](#) projekts, 2024. gada marts (galīgais atjauninātais NEKP nav publicēts).

- 34** Kopumā mēs konstatējam, ka Komisija ES mērķi attiecībā uz energokopienām pamatoja ar apspriešanos ar ieinteresētajām personām, bet mēs neatradām pamatojumu tam, kā šis mērķis tika noteikts. Lai gan mērķis ir ambiciozs, konkrēts un terminēts, tas nav pilnībā reālistisks un ir grūti izmērāms, un Komisija nav analizējusi, vai tas ir sasniedzams. Turklāt dalībvalstu plāni savos NEKP pilnībā neatspoguļo ES mērķi, un tas liecina par zemu valstu līdzatbildību. Šie ierobežojumi var apdraudēt ES politikas efektivitāti.

¹⁰ Eiropas Komisija, [Komisijas paziņojums “Norādījumi dalībvalstīm par 2021.–2030. gada nacionālo enerģētikas un klimata plānu atjaunināšanu”](#), 2022. gads; Pārvaldības regulas I pielikuma veidne ar norādēm (I daļas A iedaļa) atjaunināto NEKP sagatavošanai.

Uzraudzība ir nepilnīga, un ir maz ticams, ka ES 2025. gada mērķis tiks sasniegts

- 35** Mēs vērtējam, vai Komisija bija izveidojusi uz ticamiem un konsekventiem datiem balstītu uzraudzības sistēmu, lai sekotu līdzi progresam virzībā uz ES mērķi saskaņā ar [Komisijas¹¹ apņemšanos](#) “*ik gadu uzraudzīt progresu šīs iniciatīvas īstenošanā*”. Mēs arī pārbaudījām, vai tā ziņoja par progresu šā mērķa sasniegšanā.
- 36** Mēs konstatējam, ka 2024. gadā Komisija, lai uzskaitītu energokopienu skaitu, balstījās uz līgumslēdzēja sastādītu *ad hoc* energokopienu sarakstu. Šajā uzskaitē ir iekļautas kopienas, kas nav izveidotas saskaņā ar ES definīcijām, piemēram, aptuveni 700 enerģijas kooperatīvu **Nīderlandē** (sk. [19.](#) punktu) un kolektīvās pašpatēriņa organizācijas koncepcijas, piemēram, **Polijā**. Tajā arī nav noteikts, kuras kopienas ir “atjaunīgo energoresursu” kopienas. Komisija ir informēta par šiem trūkumiem un plāno labot uzskaiti, izmantojot *LIFE* iniciatīvu [Iedzīvotāju enerģētikas konsultāciju centru](#), kas sniedz tehnisko palīdzību iedzīvotājiem un vietējām ieinteresētajām personām, piemēram, energokopienām. Komisija nesalīdzināja energokopienas ar to pašvaldību iedzīvotāju skaitu, kurās tās atrodas, lai uzraudzītu progresu ES mērķa sasniegšanā. Tā plāno to darīt 2026. gadā, kad būs beidzies mērķim noteiktais termiņš. Līdz 2025. gada decembrim Komisija nebija publicējusi nevienu ziņojumu par progresu ES mērķa sasniegšanā.
- 37** Mēs konstatējam, ka neviena no revidētajām dalībvalstīm nesevoja līdzi valsts progresam virzībā uz ES mērķa sasniegšanu, saskaņojot energokopienas ar pašvaldībām. **Polija** un **Itālija** uztur reģistru, pārbauda, vai kopienas atbilst valsts tiesību aktu prasībām, un reģistru atjaunina katru nedēļu vai reizi mēnesī. **Nīderlandē** [HIER¹²](#) katru gadu atjaunina enerģētikas kooperatīvu sarakstu, pārbaudot to statūtus un darbības statusu. **Rumānijā** nav kopienas reģistrācijas sistēmas vai uzskaites. Turklāt ne **Nīderlande**, ne **Polija** nav sniegušas norādījumus, kuros būtu precizēts, vai kooperatīvi, kas nav izveidoti saskaņā ar ES definīcijām, būtu jāreģistrē tādā pašā veidā (sk. [30.](#) punktu). Lai gan Komisija sniedza dalībvalstīm dažus norādījumus¹³ par kopienas reģistrēšanu, šie norādījumi nebija pietiekami vērsti uz galvenajiem elementiem, kas nepieciešami ES līmeņa uzraudzībai (piemēram, vai kopienas ir balstītas uz atjaunīgajiem energoresursiem).

¹¹ Eiropas Komisija, [EU Solar Energy Strategy](#), COM(2022) 221.

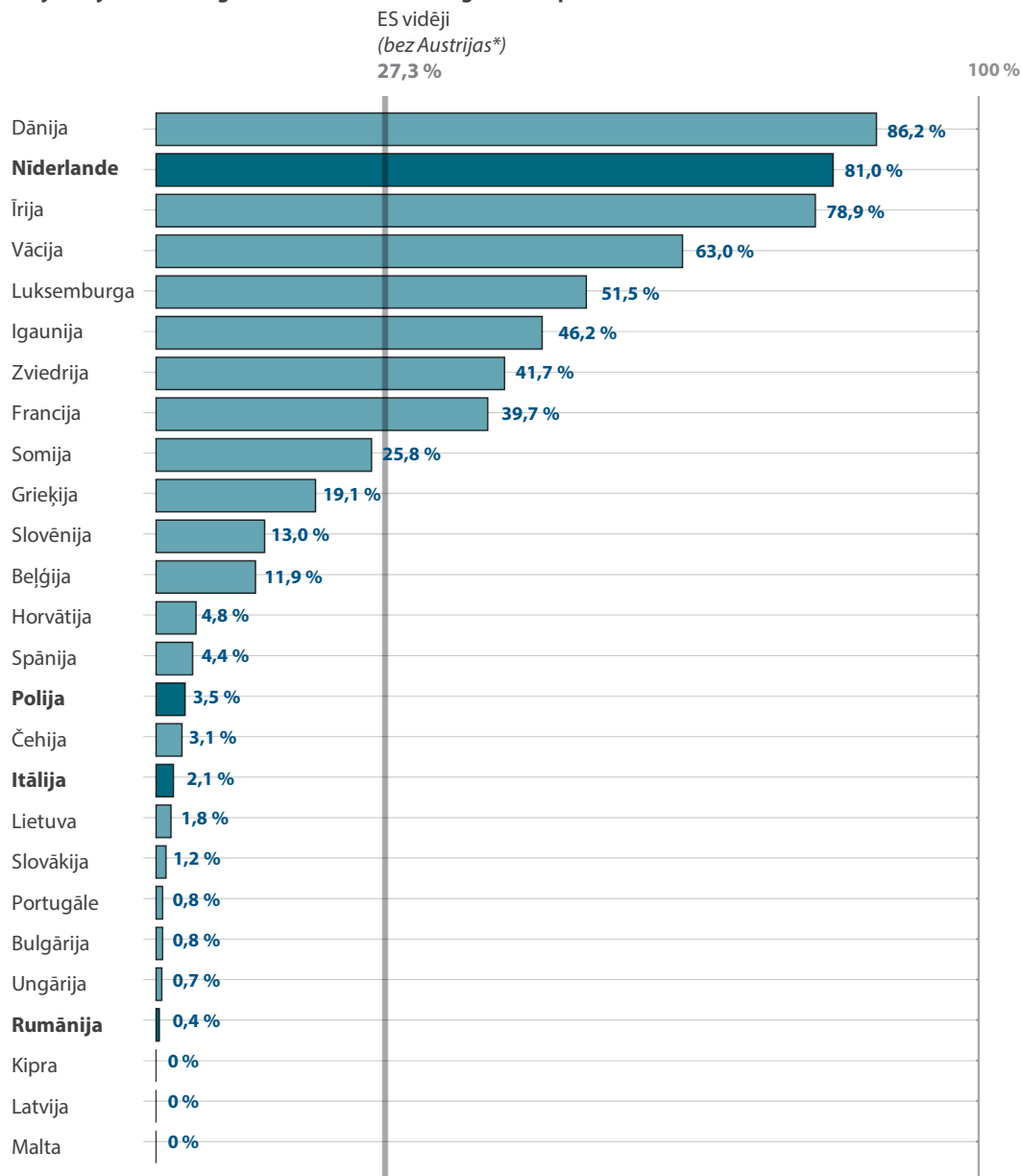
¹² [HIER](#), [Lokale Energie Monitor](#), 2024.

¹³ Skatīt, piemēram, Eiropas Komisija, “[A roadmap to developing a policy and legal framework that enables the development of energy communities](#)”, 40.–44. lpp.

- 38** Sistemātiskas uzraudzības trūkums, kuras pamatā būtu ticami un konsekventi dati, kavē valstu un ES iestāžu spēju novērtēt progresu ES mērķa sasniegšanā, veikt korektīvus pasākumus, ja mērķis, visticamāk, netiks sasniegts, un attiecīgi pielāgot politiku.
- 39** Mēs pārbaudījām, vai ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savu mērķi 2025. gada sākumā. Mēs apkopojām inventāra sarakstu, kas aptver visas dalībvalstis, un iesniedzām to Komisijai 2024. gada novembrī. Lai gan tam ir ierobežojumi (sk. **36.** punktu), mēs uzskatām, ka tas ir labākais pašlaik pieejamais kopienu saraksts. Mēs to atjauninājām ar datiem, kas tika savākti no revidētajām valstīm 2025. gada martā. Visbeidzot, lai novērtētu progresu ES mērķa sasniegšanā, mēs kartējām kopienas pašvaldībās, kurās ir vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju.
- 40** Kā redzams **7. attēlā**, Dānija, **Nīderlande** un Īrija ir guvušas ievērojamus panākumus ES mērķa sasniegšanā. Citās valstīs progress bija mazāks: piemēram, **Polijā, Itālijā un Rumānijā** mazāk nekā 10 % pašvaldību, kurās ir vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju, bija izveidota energokopiena. Vidēji ES bija sasniegusi aptuveni 27 % no sava mērķa.

7. attēls | Progress ES Saules enerģijas stratēģijas mērķa sasniegšanā

To pašvaldību procentuālā daļa, kurās ir vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju un kurās ir vismaz viena uz atjaunojamiem energoresursiem balstīta enerģētikas kopiena

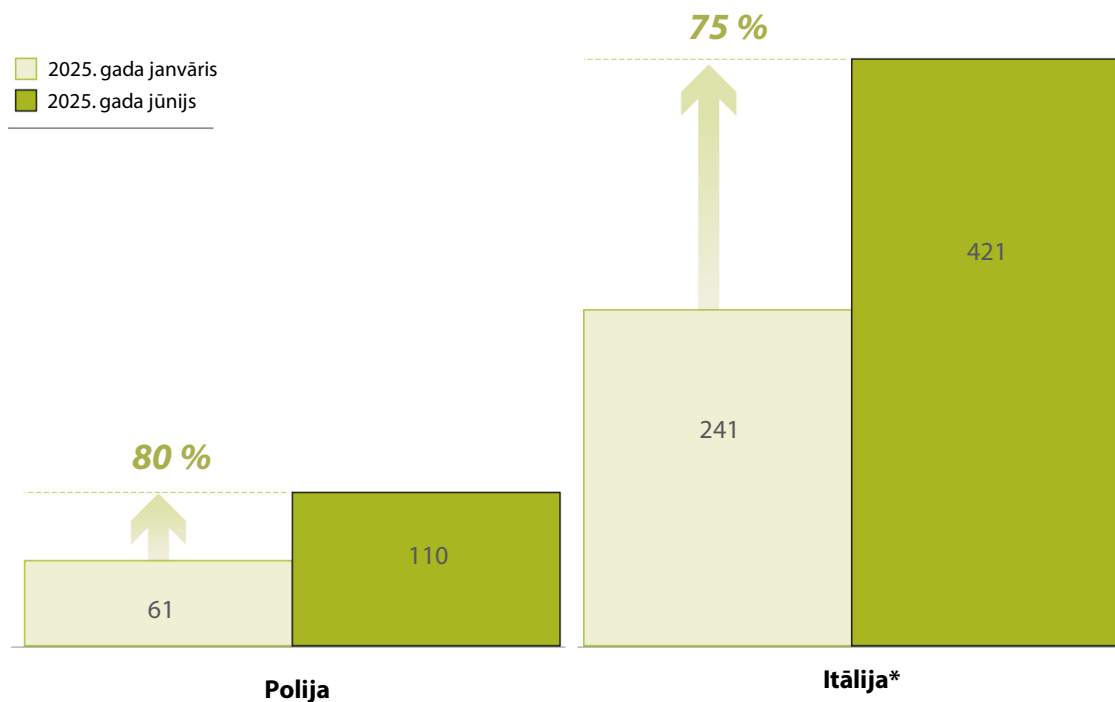

* TANDEM datubāzē nebija nekādu datu par Austrijas energokopienas atrašanās vietu.

Avots: ERP, pamatojoties uz TANDEM pārskatu (2024. gada novembris), kas 2025. gada martā atjaunināts ar datiem no valstu reģistriem Nīderlandē, Polijā, Itālijā un Rumānijā, un Eurostat vietējo administratīvo vienību datubāzi par 2023. gadu, kurā parādīts iedzīvotāju skaits katrā administratīvajā vienībā.

41 Tomēr laikposmā no 2025. gada janvāra līdz jūnijam **Polijā** un **Itālijā** energokopienų skaits strauji pieauga – attiecīgi par 80 % un 75 % (sk. **8. attēlu**). Kooperatīvu skaits palika salīdzinoši stabils **Nīderlandē** (688 – 2023. gadā un 702 – 2024. gadā; 2025. gada dati vēl nav pieejami), jo tas jau bija augsts, un **Rumānijā** palika nemainīgs (viena energokopiena). Šī dinamiskā izaugsme sniedz pozitīvu perspektīvu energokopienų turpmākai attīstībai. Lai gan tiešu cēloņsakarību nevar noteikt, finansiālie stimuli **Polijā** (piemēram, samazinātas tīkla maksas) un pasākumi **Itālijā** (tostarp ANM subsīdijas, darbības noteikumi, uzlaboti norādījumi, racionalizēta reģistrācija, paplašināta attiecināmība un plašākas enerģijas koplietošanas zonas), visticamāk, ir veicinājuši energokopienų izaugsmi.

8. attēls | Energokopienų skaita dinamika laikposmā no 2025. gada janvāra līdz jūnijam

* "Konfigurāciju" skaits, t. i., cilvēku grupas, kas dažādās pašvaldībās kopīgi izmanto enerģiju

Avots: ERP, pamatojoties uz Polijas un Itālijas reģistriem.

Revidētās dalībvalstis nebija izveidojušas visus nepieciešamos nosacījumus energokopienų attīstībai

ES direktīvu transponēšana ir nepilnīga

- 42** Dalībvalstīm *IMED* bija jātransponē līdz 2020. gada 31. decembrim un *RED II* – līdz 2021. gada 30. jūnijam. Komisija ir atbildīga par ES tiesību aktu piemērošanas uzraudzību dalībvalstīs un atbilstošu pasākumu veikšanu, lai nodrošinātu to ievērošanu. Mēs pārbaudījām, vai valdības ir transponējušas abas direktīvas savlaicīgi, un Komisija ir risinājusi problēmas saistībā ar kavēšanos vai nepietiekamu transponēšanu.
- 43** Mēs konstatējam, ka četras revidētās dalībvalstis paziņoja par *RED II* un *IMED* pilnīgu transponēšanu. Tomēr to deklarācijas tika iesniegtas laikā no pieciem mēnešiem līdz gandrīz četriem gadiem pēc transponēšanas termiņa beigām. Saskaņā ar Komisijas veiktajām transponēšanas pārbaudēm no četrām revidētajām dalībvalstīm tikai **Itālija** bija pierādījusi, ka līdz 2025. gada jūlijam ir transponēti visi abu direktīvu panti, kas attiecas uz energokopienām. **Polija** un **Rumānija** pierādīja, ka tās ir transponējušas visus nepieciešamos *IMED* noteikumus, bet ne *RED II* noteikumus.
- 44** Komisija veica turpmākus pasākumus saistībā ar netransponēšanu, nosūtot oficiāla paziņojuma vēstules un argumentētus atzinumus. Tomēr līdz 2025. gada jūnijam Komisija nevienu no četrām atlikušajām lietām par netransponēšanu (*RED II* netransponēšana **Nīderlandē, Polijā un Rumānijā** un *IMED* netransponēšana **Nīderlandē**) nebija nodevusi Eiropas Savienības Tiesai.
- 45** Nepilnīga vai novēlota transponēšana ne tikai mazina direktīvu leģislatīvo nodomu. Tas arī rada neskaidrības ieinteresētajām personām, kuras vēlas piedalīties energokopienas iniciatīvās vai uzsākt tās.

Puse no pārbaudītajām dalībvalstīm ziņoja par obligāto valsts līmeņa šķēršļu novērtējumu

- 46** *RED II* ir noteikts, ka valdībām būtu jāizvērtē gan šķēršļi atjaunīgās enerģijas kopienų izveidei, gan to attīstības potenciāls. Šie novērtējumi sniedz ieskatu šķēršļos, ar kuriem saskaras energokopienas visā Eiropā, un atbalsta uz pierādījumiem balstītu politikas veidošanu valstu līmenī. Mēs pārbaudījām, vai revidētās dalībvalstis ir ziņojušas par saviem novērtējumiem, un analizējām esošos novērtējumus.

47 Komisija apkopojā novērtējumus no 11 dalībvalstīm (41 %). Tomēr tā uzskata, ka vairāki no tiem neatbilst RED II prasībām – daži no tiem ir pārāk vispārīgi (piemēram, atjaunīgās enerģijas ražošanas jauda kopumā) vai ierobežota darbības joma (piemēram, šķēršļu, bet ne potenciāla novērtējums). Komisija izmantoja šos ziņojumus:

- ziņojumā par šķēršļiem un virzītājspēkiem;
- temata izvēlei *Saskaņotas rīcības Atjaunīgo energoresursu direktīvas IV* sanāksmei.

48 **Nīderlandē** Hier fonds 2023. un 2024. gadā publicēja šķēršļu novērtējumu¹⁴. 2024. gada aprīlī Nīderlandes iestādes vēstulē Parlamentam ziņoja par pasākumiem, kas plānoti, lai novērstu šos šķēršļus. **Polijas** Klimata un vides ministrija prasīto novērtējumu publicēja 2024. gadā (sk. *5. izcēlumu*). **Itālijas** Vides un enerģētikas ministrija apgalvoja, ka tā ir strādājusi pie šāda novērtējuma elementiem. Tomēr tā nesagatavoja un npublicēja oficiālu ziņojumu. Abos **Rumānijas** iesniegtajos ziņojumos ir aplūkoti šķēršļi ienākšanai tirgū tikai attiecībā uz jaunu atjaunīgās elektroenerģijas ražošanu kopumā, bet nav identificēti konkrētie šķēršļi, ar kuriem saskaras energokopienas. Turklāt ziņojumos nav izvērtēts atjaunīgo energoresursu energokopienų attīstības potenciāls.

5. izcēlums

Polijas Klimata un vides ministrijas uzskaitīto šķēršļu piemēri

- **Tiesiskais regulējums** attiecībā uz energokopienām ir sadrumstalots starp vairākiem tiesību aktiem, tam nav skaidras interpretācijas, tas bieži mainās, un to raksturo pārmērīgs formālisms. Tas rada juridisko nenoteiktību un palielina administratīvās un atbilstības nodrošināšanas izmaksas.
- Enerģētikas kooperatīvi, cenšoties **pieslēgt jaunas atjaunīgās enerģijas iekārtas** vietējo tīklu sliktā stāvokļa dēļ, bieži saskaras ar tīkla operatoru kavēšanos vai atteikumiem.
- **Finansiālā atbalsta shēmas** tiek uzskatītas par nepietiekamām, pārāk sarežģītām un grūti pieejamām. Kooperatīviem ir grūti saņemt aizdevumus to ierobežotās finansiālās darbības un zemās kredītspējas dēļ.

Avots: ERP, pamatojoties uz Polijas Klimata un vides ministrijas Analīzi par juridiskajiem, administratīvajiem un organizatoriskajiem šķēršļiem energokopienų attīstībai, 2024.

¹⁴ *HIER, Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties, 2024.*

49 Tādējādi mēs konstatējam, ka tikai puse no pārbaudītajām valstīm ziņoja par savu novērtējumu par šķēršļiem un potenciālu energokopienām. Ja šādu novērtējumu nebūs, gan valstu, gan ES darbības riskē zaudēt efektivitāti, palēninot energokopienas paplašināšanos.

Norādījumi ir pieejami, bet bieži vien tos ir grūti piemērot bez ekspertu palīdzības

50 Komisijai būtu jāsniedz norādījumi (piemēram, vadlīnijas, informācijas apmaiņas un apmācības forumi) dalībvalstīm par atbalstu energokopienas attīstībai. Savukārt valsts iestādēm būtu jāsniedz norādījumi un instrumenti (piemēram, paraugi, apmācības, konsultāciju pakalpojumi un informācija tiešsaistē), lai iedzīvotāji, mazie uzņēmumi un vietējās iestādes varētu viegli izveidot un darboties energokopienās. Mēs pārbaudījām, vai Komisija un dalībvalstis ir izdevušas skaidrus norādījumus, lai atbalstītu energokopienas attīstību.

51 Eiropas Komisija atbalstīja valstu iestādes un energokopienas, rīkojot pasākumus (sk. piemērus [6. izcēlumā](#)), un sniedza norādījumus, izmantojot, piemēram, [Energokopienas repozitoriju](#): tā publicēja rokasgrāmatas par [šķēršļiem un virzītājspēkiem](#), [vienas pieturas aģentūrām](#), kā arī [enerģijas koplietošanu](#). Komisija 2026. gadā plāno dažus atjauninājumus, tostarp pārskatītu ES mēroga ziņojumu par šķēršļiem un jaunus norādījumus [iedzīvotāju enerģētikas konsultāciju centra](#) ietvaros.

6. izcēlums

Piemēri Komisijas pasākumiem par energokopienām

Ikgadējais [ledzīvotāju enerģētikas forums](#) ļauj apmainīties ar paraugpraksi patērētāju, tostarp energokopienā, jautājumos.

Saskaņotā rīcība atjaunīgo energoresursu direktīvas IV īstenošanai, ko līdzfinansē no pamatprogrammas "Apvārsnis 2020"¹⁵ un kas darbojas no 2021. līdz 2026. gadam, ļauj valstīm apmainīties ar pieredzi RED II īstenošanā.

Komisija organizēja arī *ad hoc* seminārus, piemēram, par IMED noteikumiem par iedzīvotāju energokopienām 2022. gada maijā un par pašpatēriņu, aktīviem klientiem un energokopienām 2025. gada maijā.

- 52** Četrās apmeklētajās dalībvalstīs valsts iestādes kopumā bija apmierinātas ar Komisijas atbalstu. Tomēr tās atzinīgi vērtētu plašāku paraugprakses apmaiņu un pielāgotu atbalstu, piemēram, sekundāro tiesību aktu projektu izstrādei.
- 53** Valstu valdības sniedza arī norādījumus, lai atbalstītu energokopienā attīstību. **Nīderlande** līdzfinansē divas organizācijas, proti, *Energie Samen* un *HIER*, kas atbalsta energokopienas ar apmācību, veidnēm un pielāgotiem administratīvajiem pakalpojumiem. Fokusa grupās aptaujātās kopienas uzskatīja, ka šis atbalsts ir pietiekams un atbilst to vajadzībām. Tomēr abas kopienas, kuras mēs apmeklējām, saskārās ar grūtībām savlaicīgi saņemt atbalstu no pašvaldībām, jo trūka vietējo ekspertu. Šo jautājumu [uzsvēra](#) arī nevalstiskās organizācijas (NVO) **Itālijā** un **Polijā**¹⁶.
- 54** **Polijā** vairāku programmu mērķis bija veicināt kopienā attīstību (piemēram, *Energy for Rural Areas loan* shēma, projekts *RENALDO* un *COMMENCE* pamatnostādnes). Šo iniciatīvu rezultātā tika izstrādātas rokasgrāmatas, aprēķinu rīki un mācību materiāli. Neskatoties uz šiem centieniem, pusei no fokusa grupā aptaujātajām kopienām trūka atbalsta vai tās uzskatīja, ka norādījumi ir pārāk sarežģīti. NVO, ar kurām tikāmies, apstiprināja, ka atbalsts ir sadrumstalots un nav pieejams nespeciālistiem.

¹⁵ CA-RES IV, *Concerted Action on the Renewable Energy Directive*, "Apvārsnis 2020" projekts, 2021.–2026. gads.

¹⁶ *Life Loop, ConnectHeat, Comanage, Tandems, Enabling frameworks for energy communities: a state of play*, *Energy Cities*, 2025, 21. un 24. lpp.

- 55 Itālijā** GSE tīmekļa vietnē¹⁷ ir pieejami izskaidrojoši video, juridisko dokumentu paraugi un interaktīvi rīki kopienu reģistrēšanai un darbībai. Valsts iestādes organizēja arī informētības veicināšanas pasākumus. Mūsu diskusijas ar energokopienām un citām ieinteresētajām personām liecina, ka kopienas uzskata vadlīnijas par plašām un labi strukturētām, bet uzskatīja, ka to izmantošanai bieži vien ir nepieciešama profesionāla interpretācija. Lai gan **Itālija** 2023. gadā bija izveidojusi valsts novērošanas centru labas prakses izplatīšanai, līdz mūsu revīzijas laikam tas nebija devis rezultātus.
- 56 Rumānijā** Enerģētikas valsts regulatīvā iestāde (VRI)¹⁸ sniedza informāciju pēc pieprasījuma, bet 2025. gada aprīlī īpaši šim nolūkam paredzēti materiāli nebija publiski pieejami. 2025. gadā sāka darboties 42 vienotas apkalpošanas centru tīkls. Enerģētikas ministrija norādīja, ka turpmāki norādījumi tiks izstrādāti pēc tam, kad būs pieņemti sekundārie tiesību akti.
- 57** Kopumā Komisijas vadlīnijas ir efektīvi atbalstījušas dalībvalstis un pilsoņus energokopienų izveidē. Nīderlandē, kur jau pirms desmit gadiem darbojās vairāk nekā simts kooperatīvu, valsts palīdzība ir labi strukturēta, praktiska un viegli pieejama. Turpretī Polijā, Itālijā un Rumānijā pieejamā informācija ir sadrumstalotāka vai grūtāk izmantojama bez ekspertu atbalsta, radot šķēršļus jaunu kopienu izveidei.

Joprojām pastāv nepilnības iedzīvotāju iesaistīšanā un neaizsargātu mājsaimniecību iekļaušanā

- 58** Pilsoniskās sabiedrības līdzdalības palielināšana un atbalsta sniegšana maznodrošinātām mājsaimniecībām ir viens no Komisijas izvirzītajiem mērķiem energokopienām (sk. **2. attēlu**). Saskaņā ar RED II Komisijai un dalībvalstīm bija jānodrošina, ka kopienas iesaista iedzīvotājus. Prioritātes piešķiršana fiziskām personām kā dalībniekiem palīdz palielināt sabiedrības atbalstu atjaunīgās enerģijas projektiem¹⁹. RED II ir arī noteikts, ka dalībvalstīm ir jāļauj neaizsargātām mājsaimniecībām piekļūt kopienām. Mēs analizējam, vai Komisija ir izdevusi tiesību normas vai norādījumus, lai veicinātu iedzīvotāju un neaizsargātu mājsaimniecību iesaisti, un vai dalībvalstis šajā nolūkā ir izstrādājušas tiesību aktus vai atbalsta pasākumus.

¹⁷ GSE, *Autoconsumo – elenco delle configurazioni*.

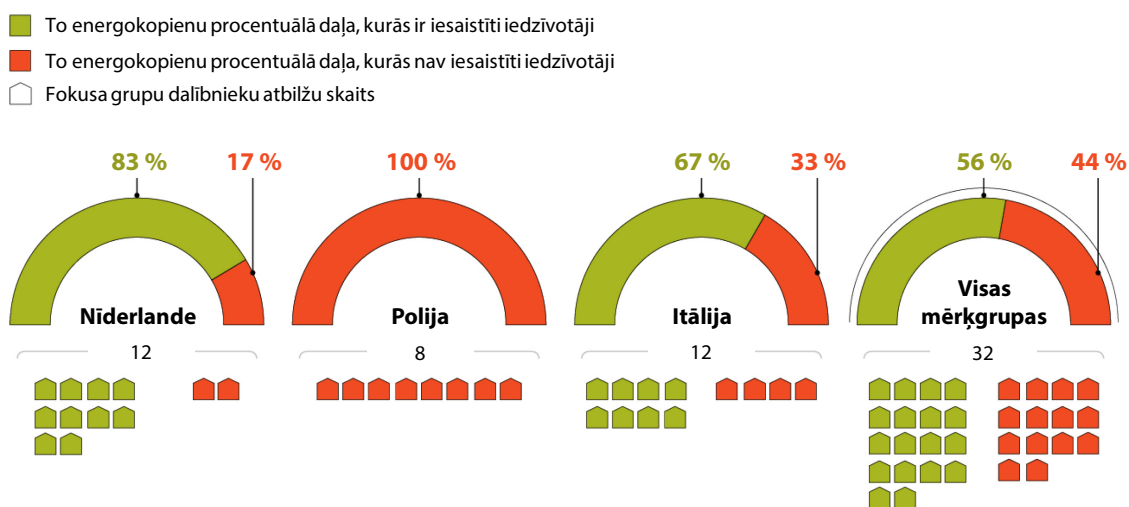
¹⁸ Valsts enerģētikas regulatīvā iestāde (ANRE), *anre.ro – Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei*.

¹⁹ Piemēram, *The Effects of trust and public participation on acceptance of renewable energy projects in the Netherlands and China*, ScienceDirect, 2019.

59 Komisijas sākotnējā tiesību akta priekšlikumā²⁰ bija iekļauta minimālā robežvērtība atjaunīgo energoresursu kopienu dalībnieku skaitam, bet šī prasība netika iekļauta galīgajā direktīvā. Komisijas interpretācijas vadlīnijas ļauj dalībvalstīm ieviest stingrākas valsts definīcijas, piemēram, prasību, ka vismaz 51 % balsstiesīgo dalībnieku ir fiziskas personas, bet to neuzliek par obligātu prasību. Direktīva atbalsta neaizsargātu mājsaimniecību iesaisti, nosakot, ka tām jādod iespēja pievienoties atjaunīgās enerģijas kopienām. Komisija dalībvalstīm sniedza arī norādījumus²¹ par neaizsargātu mājsaimniecību iesaistīšanu, bet ieinteresētās personas, ar kurām tikāties četrās revidētajās dalībvalstīs, par tām nezināja. Turklāt tas nav atjaunināts, ņemot vērā nesenos ES finansētos pētījumus²² un politikas attīstību, piemēram, ES Sociālā klimata fonda izveidi.

60 Aptuveni pusei energokopien, kas pievienojās mūsu fokusa grupām, dalībnieki ir iedzīvotāji (sk. [9. attēlu](#)). 40 % sniedz atbalstu maznodrošinātām mājsaimniecībām, tostarp bezmaksas piekļuvi saules enerģijai, finansiālu palīdzību vai enerģijas taupīšanas konsultācijas (sk. [10. attēlu](#)).

9. attēls | Aptuveni pusei aptaujāto energokopien starp locekļiem ir iedzīvotāji

Avots: ERP, pamatojoties uz fokusa grupām.

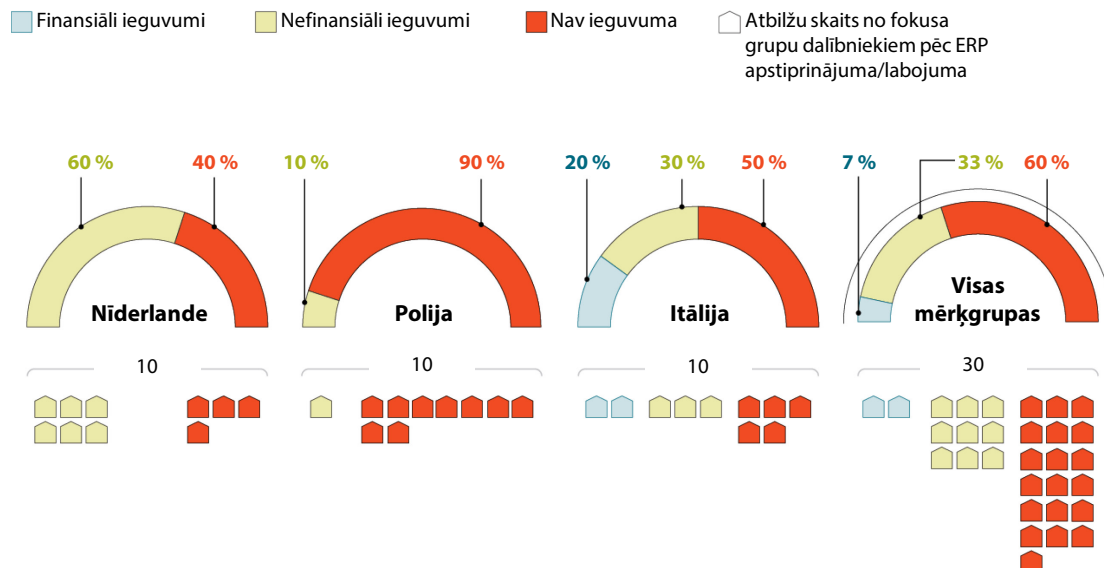
²⁰ Eiropas Komisija, [COM\(2016\) 767](#), 2016.

²¹ Skatīt, piemēram, Eiropas Komisija, [Komisijas dienestu darba dokuments \(SWD/2023/647\): EU guidance on energy poverty](#), 2023.

²² Skatīt, piemēram, "Territorial Analysis of Decentralised Energy Markets", ESPON.

10. attēls | 60 % no aptaujātajām energokopienām nepiedāvā pabalstus neaizsargātām māsaimniecībām

Kādus ieguvumus (ja tādi ir) jūs piedāvājat neaizsargātām māsaimniecībām?

Avots: ERP, pamatojoties uz fokusa grupām un apstiprināšanu/labojumu, izmantojot izpēti internetā.

- 61 Nīderlande** neprasa, lai enerģētikas kooperatīvi ietvertu iedzīvotājus vai atbalstītu neaizsargātas māsaimniecības. Tomēr tas piedāvā stimulus iedzīvotāju iesaistīšanai: subsīdiju shēmā sadarbīgai enerģijas ražošanai (sk. 78. punktu) ir noteikts minimālais dalībnieku skaits vienā projektā (viens uz 5 kW ražošanas jaudas) un visiem dalībniekiem vajadzētu būt vienādām balsstiesībām. 83 % Nīderlandes kopienu, kas piedalījās fokusa grupās, iedzīvotāji bija to biedri, un 60 % piedāvāja pabalstus neaizsargātām māsaimniecībām.
- 62 Polija** juridiski nepieprasa iedzīvotāju klātbūtni enerģētikas kooperatīvos, kopās vai iedzīvotāju energokopienās. Lielākā daļa energokopien faktiski sastāv tikai no juridiskām personām. Nejaušā izlasē, kurā bija 20 kooperatīvi (no 94), tikai 10 % iedzīvotāju bija to locekļi. 2025. gada augustā publicētajā [Polijas reģistrā](#) tika ziņots, ka 127 kooperatīviem vidēji bija 3–4 locekļi katrā kooperatīvā: šis nelielais skaits liecina par institucionālo ieinteresēto personu pārsvaru pār pilsoņiem. [2024. gada pētījumi](#)²³ arī liecināja, ka iedzīvotāju iesaiste ir pārāk maza. Nav īpašu noteikumu par neaizsargātu māsaimniecību iesaistīšanu. Nevienai no Polijas kopienām, kas piedalījās fokusa grupās, nebija iedzīvotāju locekļu, un tikai viena no tām piedāvāja nefinanšu priekšrocības neaizsargātām māsaimniecībām.

²³ D. Kostecka-Jurczyk, M. Struś, K. Marak, *The Role of Energy Cooperatives in Ensuring the Energy and Economic Security of Polish Municipalities*, 2024.

- 63 Itālija** juridiski nepieprasa iedzīvotāju klātbūtni energokopienās un neprasa, lai viņi atbalstītu neaizsargātas mājsaimniecības. Lai veicinātu iedzīvotāju līdzdalību atjaunīgās enerģijas kopienās, 2025. gada maijā Itālija paplašināja tiesības uz pilnu prēmijas tarifu par kopīgi izmantoto enerģiju no ANM finansētām iekārtām, iekļaujot tajās arī fiziskas personas; iepriekš šīs tiesības bija pieejamas tikai publiskām un bezpeļņas organizācijām²⁴. Divās trešdaļās **Itālijas** kopienu, ar kurām apspriedāmiem mūsu fokusa grupās, iedzīvotāji bija to locekļi, un puse kopienu sniedza atbalstu neaizsargātām mājsaimniecībām. Mēs arī identificējām divus reģionus, kuros Eiropas Reģionālās attīstības fonda mehānismi stimulē neaizsargātu mājsaimniecību iekļaušanu: **viens piešķir**²⁵ papildu punktus projektu priekšlikumiem, kas attiecas uz sociālo iekļaušanu, un **otrs**²⁶ palielina dotāciju vērtības energokopienām, kurās iesaistītas neaizsargātas grupas.
- 64** 95 % no vienīgās **Rumānijas** energokopienas locekļiem ir iedzīvotāji. Nav valsts tiesību aktu, kas veicinātu pilsoņu iekļaušanu. **Rumānija** 2025. gada novembrī pieņēma **tiesību aktus**, kas ļauj energokopienām piedāvāt preferenciālas cenas neaizsargātiem un enerģētiski nabadzīgiem patērētājiem²⁷.
- 65 Polijā, Itālijā un Rumānijā** tas, ka nav noteikumu vai stimulu, kas nodrošinātu iedzīvotāju minimālu līdzdalību, palielina risku, ka uzņēmumi vai pašvaldības var veidot kopienas tikai, lai piekļūtu mērķorientētiem ieguvumiem. Šo risku uzsvēra tādas NVO kā **REScoop.eu**²⁸ un Rumānijas VRI²⁹. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) brīdināja³⁰, ka “*pārāk daudz investīciju tiek veikts bez reālas vietējās sabiedrības iesaistīšanās vai kopējām vērtībām, tādējādi nostiprinot augšupējo modeli, kas rada risku sabiedrības pretestībai*”. Tajā ieteikts enerģijas subsīdijas saistīt ar sabiedrības līdzdalību un nodrošināt, ka energokopienās tiek iekļauti īrnieki un neaizsargāti iedzīvotāji.

²⁴ Vides un enerģētiskās drošības ministra 2025. gada 16. maija Dekrēts Nr. 127, 1. panta 1. punkta f) apakšpunkta ii) daļa.

²⁵ *Regione Lombardia, Bando RELOAD CER*, 2025.

²⁶ *Regione Lazio, Avviso pubblico CER – Allegato al Decreto G17990*, 2024.

²⁷ Valdības ārkārtas rīkojums Nr. 59/2025, 2025. gada 7. novembris.

²⁸ *REScoop.eu, Energy communities: building bridges for energy democracy*, 2024. gada maijs.

²⁹ ANRE un Rumānijas Konkurētspējas padome, *Final report on legislative barriers to connecting new renewable electricity capacities to the National Electricity System*, 2023, 75. lpp.

³⁰ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, *Iedzīvotāju enerģētikas pakete: iedzīvotāju iesaiste, energokopienas un ražojošs patērētājs*, 2025, 4.6. punkts.

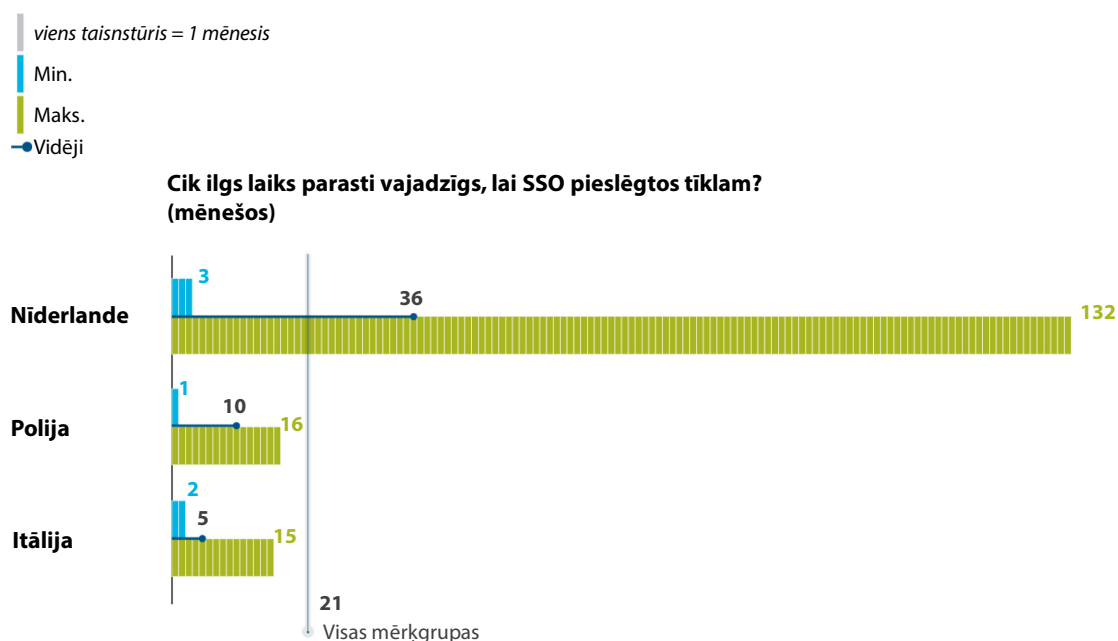
66 Mūsu analīze liecina, ka iedzīvotāji nav pietiekami pārstāvēti **Polijas** kopienās, bet ir labi pārstāvēti **Nīderlandes**, **Itālijas** un **Rumānijas** energokopienās, lai gan tiesību aktos viņu klātbūtne nav noteikta par obligātu. Attiecībā uz atbalstu maznodrošinātām mājsaimniecībām tikai **Rumānija** ir pieņēmusi īpašu likumdošanu, bet **Itālija** šim nolūkam ir paredzējusi stimulus. Lai gan Komisija sniedza norādījumus par iedzīvotāju iesaistīšanu, norādījumi par mazaizsargātu mājsaimniecību līdzdalību netika atjaunināti, un ieinteresētās personas, ar kurām mēs sazinājāmies, par to nezināja.

Energokopienas kā atjaunīgās enerģijas ražotājas saskaras ar ilgstošiem kavējumiem tīkla pieslēgšanā

67 Lai gan ES tiesību aktos nav noteikti konkrēti termiņi energokopienas pieslēgšanai tīklam, **RED II**, **Padomes Regulā (ES) 2022/2577** un **Direktīvā (ES) 2023/2413 “RED III”** ir ietverti noteikumi, kas dažādos kontekstos paātrina pieslēgšanu tīklam. Tāpēc mēs sagaidām, ka sadales sistēmu operatori (SSO) energokopienas tīkla pieslēguma pieprasījumus apstrādās tikpat ātri kā citu atjaunīgās enerģijas ražotāju pieprasījumus, lai noteiktu un ievērotu paredzamus termiņus tīkla piekļuves piešķiršanai.

68 Enerģētikas kooperatīvi, kas piedalījās mūsu fokusgrupās, minēja, ka vidējais pieslēgšanās tīklam laiks ir gandrīz divi gadi (sk. **11. attēlu**).

11. attēls | Aptaujāto energokopienas pieslēgšanās tīklam laiki dažādās valstīs ir ļoti atšķirīgi, un visilgākie kavējumi ir Nīderlandē

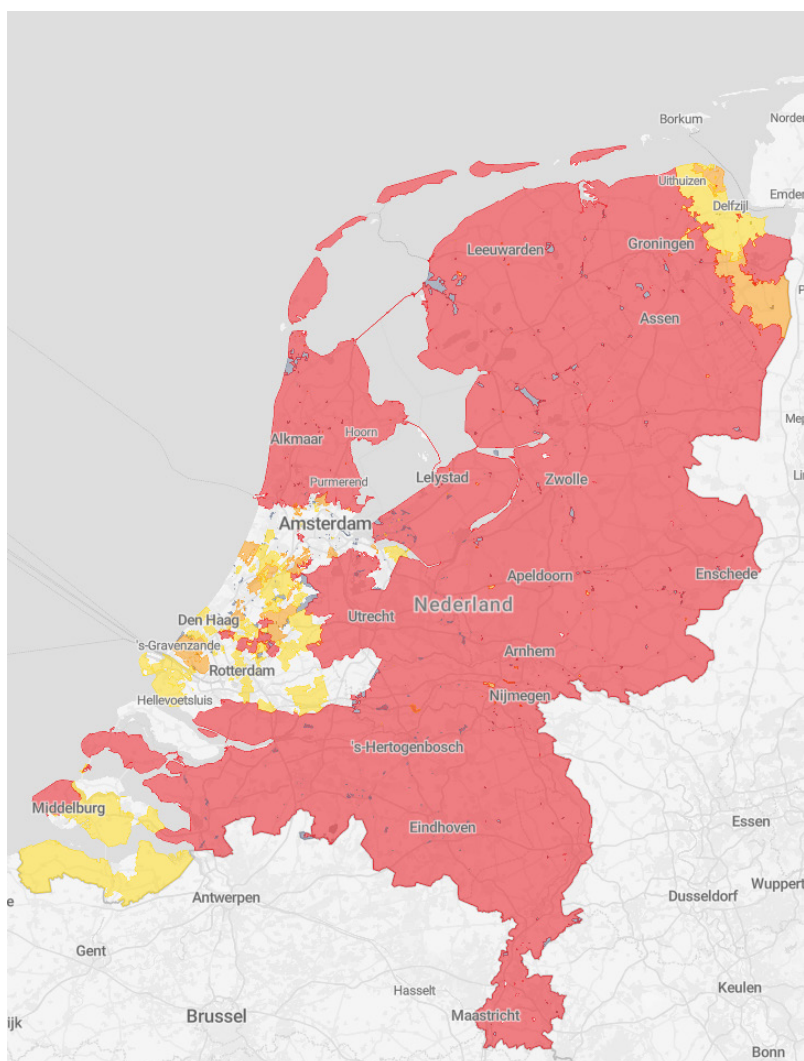

Avots: ERP, pamatojoties uz fokusa grupām.

69 **Nīderlandes** enerģētikas tiesību akti aizliedz diskrimināciju starp lietotāju kategorijām, apstrādājot tīkla pieslēguma pieprasījumus. Pieslēgumiem, kuru jauda ir 50 kW vai mazāka, piekļuve jāpiešķir 84 dienu laikā, ja nav nepieciešami rakšanas darbi, vai 126 dienu laikā citos gadījumos. Tomēr SSO izveidotā tīkla pārslodzes karte liecina, ka lielākajā daļā valsts (sk. [12. attēlu](#)) tīkla pārslodze tīkla pārslodze neļauj savlaicīgi pieslēgt atjaunīgās enerģijas projektus, tostarp energokopieniu ierosinātos projektus. [Nīderlandes 2024. gada novērtējumā par šķēršļiem](#) ir atgādināts, ka *“pieslēgšanās elektrotīklam joprojām ir problemātiska”*. Lai pieslēgtos, mūsu fokusa grupas dalībniekiem bija vajadzīgas vidēji 1000 dienas (3 gadi). Šādos gadījumos SSO pieteikuma iesniedzējus iekļauj gaidīšanas sarakstā, līdz pārslodze ir novērsta. Viens SSO ziņoja, ka vidējais pieslēguma laiks jauniem atjaunīgās enerģijas projektiem laikposmā no 2020. līdz 2024. gadam palielinājās no 210 līdz 280 dienām (+33 %). 2024. gadā [vairāk nekā 4 GW atjaunīgās enerģijas jaudas](#) gaidīja pieslēgumu³¹, kas ir pietiekami, lai piegādātu elektroenerģiju trim miljoniem cilvēku.

³¹ [ABN AMRO, ESG Economist - Dutch grid delays cost up to EUR 376 million every year](#), 2024. gada septembris.

12. attēls | Tīkla pārslodze Nīderlandē

Avots. Partners in Energie, *Capaciteitskaart – Totaal afname*, piekļūts 2025. gada jūnijā. © Netbeheer Nederland, © powered by Esri Nederland, © MapTiler, © OpenStreetMap contributors.

70 Polija konstatēja, ka SSO kavēšanās vai atteikumi ir galvenais šķērslis kooperatīvu attīstībai (sk. [5. izcēlumu](#)). Lai gan preferenciāls 30 dienu pieslēguma laiks attiecas uz energokooperatīviem ar mikroiekārtām (līdz 50 kW), mūsu fokusa grupas dalībniekiem, lai pieslēgtos, bija vajadzīgas vidēji 300 dienas (10 mēneši).

71 Itālija nenosaka īpašas procedūras vai prioritāti energokopienām, lai gan energotīklu operatoriem prioritāte ir jāpiešķir atjaunīgo energoresursu iekārtu pieslēguma pieprasījumiem un tie jāapstrādā noteiktos termiņos, piemēram, 10 dienu laikā saules enerģijas iekārtām, kuru jauda nepārsniedz 200 kW. Tomēr 2024. gadā liela SSO vidējais pieslēgšanās laiks bija 105 dienas. Mūsu fokusa grupas dalībnieki minēja vidējo termiņu 150 dienas (5 mēneši), kas nepieciešams, lai pieslēgtos elektrotīklam.

- 72 Rumānijā** nav īpašas procedūras attiecībā uz energokopienām. Attiecībā uz jaudu, kas mazāka par 400 kW, SSO ir 20 dienas, lai pieslēgtu jaunus ražojošus patērētājus vai esošos ražojošos patērētājus, ja nav nepieciešami papildu darbi. Pretējā gadījumā viņiem ir līdz 62 dienām.
- 73** Pat tad, ja tās ir pieslēgtas elektrotīklam, energokopienas, ar kurām mēs tikāties, teica, ka SSO var atslēgt to pieslēgumu, ja elektroenerģijas ražošanas apjoms pārsniedz elektrotīkla jaudu. Piemēram, **Polijā** 2025. gada pirmajā pusē **kopumā tika samazināti 600 GWh atjaunīgās elektroenerģijas**, kas ir par³² 34 % vairāk nekā tajā pašā periodā 2024. gadā. Energētikas regulatoru sadarbības aģentūra **aplēsa**, ka tīkla pārslodze 2023. gadā ES radīja zaudējumus 4 miljardu EUR apmērā. Komisijas Kopīgais pētniecības centrs **aprēķināja**, ka 2040. gadā ES atjaunīgās elektroenerģijas ražošana varētu samazināties par 111–310 TWh tīkla pārslodzes dēļ.
- 74** Pētnieki³³ apgalvo, ka, tuvinot enerģijas ražošanu patēriņam, energokopienas var palīdzēt mazināt tīkla pārslodzi³⁴, samazināt vajadzību transportēt elektroenerģiju lielos attālumos³⁵ un tādējādi samazināt enerģijas zudumus³⁶. Komisija arī uzsvēra, ka pašpatēriņš var labvēlīgi ietekmēt tīklu³⁷. Tomēr, lai maksimāli izmantotu šādas priekšrocības, saražotā enerģija jāpatērē kopienā reālajā laikā (t. i., katru sekundi, tiklīdz tā tiek saražota)³⁸. Parasti tas tā nav: energokopienas ražošanas modeļi (piemēram, saules enerģijas ražošana sasniedz maksimumu pusdienlaikā un apstājas naktī) neatbilst tipiskajiem patēriņa modeļiem (kas sasniedz maksimumu agri no rīta un agrā vakarā).

³² Renewables Now, A. Vassileva, *Poland adds 637 MW of solar capacity in Q1*, 2025. gada jūlijs.

³³ P. Ponnaganti, N. Andreadou, A. Purvins un M. Maser. *Flexibility provisions through local energy communities: A review*, Next Energy, 1. sējums, 2. numurs, 100022. raksts, 2023.

³⁴ CWI, *Trading in smart energy communities: the more the merrier?*, 2024. gada februāris.

³⁵ Nordic Energy Research, S. E. Berggren, E. Olausson, K. Tews, P. D. Lund, M. B. Blarke u. c., *Energy Communities*, 2023.

³⁶ *The Journal of Engineering*, I. Diahovchenko un L. Petrichenko, *Assessment of energy losses in power distribution systems with individual prosumers and energy communities*, 2023.

³⁷ Eiropas Komisija, *In focus: Energy communities to transformation the EU energy system*, 2022. gada decembris.

³⁸ *Energy Informatics*, Knirsch, F., Langthaler, O. un Engel, D., *Trust-less electricity consumption optimisation in local energy communities*, 2019.

- 75** SSO, ar kuriem tikāties **Nīderlandē** un **Polijā**, uzsvēra, ka tie būtu gatavi tīklam ātrāk pieslēgt jaunus atjaunīgās elektroenerģijas aktīvus, ja enerģijas ražošana tiktu apvienota ar pieprasījumureakciju, slodzes novirzīšanu vai enerģijas uzkrāšanu, jo tas samazinātu tīkla pārslodzi. Pētījumi³⁹ un ieinteresētās personas⁴⁰ arī uzsvēra nepieciešamību apvienot atjaunīgās elektroenerģijas aktīvu attīstību ar šādiem elastīguma pakalpojumiem, jo īpaši uzglabāšanu, lai katru sekundi sabalansētu piedāvājumu un pieprasījumu, samazinātu tīkla pārslodzi maksimālās slodzes laikā un palielinātu pašpatēriņu. Komisija arī uzsvēra cik svarīga ir slodzes pārdale⁴¹ un jumta saules paneļu apvienošana ar enerģijas uzkrāšanas sistēmām⁴². Tā ir arī sākusi rīkoties, jo īpaši ar [pārskatītajiem ES atjaunīgās enerģijas noteikumiem](#) un savu [2025. gada priekšlikumu par atļauju piešķiršanas procedūru paātrināšanu](#), lai atbalstītu elektroenerģijas uzkrāšanas sistēmas, bet ne tieši energokopienų vajadzībām. **Polijā** mēs konstatējām, ka energokopienām (bet ne kooperatīviem vai iedzīvotāju energokopienām) pēc tam, kad Komisija būs pieņēmusi attiecīgo pasākumu, būs iespējams piemērot samazinātus tarifus par enerģijas uzkrāšanas uzstādīšanu. Citās revidētajās dalībvalstīs mēs šādus stimulus neatradām. **Nīderlande** atzina, ka *“pašlaik energokopienām trūkst konkrētu finansiālu stimulu piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošanai un sistēmas optimizācijai, kas var potenciāli saasināt tīkla pārslodzi”*⁴³.
- 76** Kopumā mēs neatradām pierādījumus par energokopienų diskrimināciju, apstrādājot to tīkla pieslēguma pieprasījumus. Tomēr tīkla pieslēgumu kavēšanās un atteikumi tīkla pārslodzes dēļ palēnina energokopienų attīstību **Nīderlandē** un **Polijā**. Pētījumi, SSO un Komisija liecina, ka viens no veidiem, kā paātrināt šo savienojumu izveidi, ir energokopienām sniegtie elastīguma pakalpojumi.

³⁹ P. Ponnaganti, N. Andreadou, A. Purvins un M. Masea, *Flexibility provisions through local energy communities: A review*, Next Energy, 1. sējums, 100022. raksts, 2023.

⁴⁰ REScoop.eu, *Response to the Commission's invitation for evidence on the Citizens Energy Package*, 2025. gada septembris, 5. un 32.–34. lpp.

⁴¹ Eiropas Komisija, *In focus: Energy communities to transformation the EU energy system*, 2022. gada decembris.

⁴² Eiropas Komisija, *EU Solar Energy Strategy*, 2022.

⁴³ *Letter from the Minister for Climate and Green Growth to the President of the House of Representatives of the States General (Parliament), The role of energy communities in the energy system*, 2025. gada septembris.

Finansiālie stimuli energokopienām ļauj atgūt ieguldījumus saskaņā ar ES saules enerģijas stratēģijas mērķiem

- 77** Prognozējama un pieejama finansējuma trūkums ir atzīts par galveno šķērslī energokopienām, jo īpaši projektu izstrādes agrīnajos posmos. Lai to risinātu, [ES Saules enerģijas stratēģijā](#) ir noteikts, ka dalībvalstīm būtu jāizveido stabilas atbalsta sistēmas saules enerģijas jumta sistēmām, kas ir tipisks energoavots kopienām, pamatojoties uz prognozējamiem atmaksāšanās laikiem, kas ir mazāki par 10 gadiem. Saskaņā ar *RED II* un *IMED* energokopienām būtu jāpiemēro arī “izmaksas atspoguļojoša tīkla maksa”, kas nozīmē, ka tām nebūtu jāsedz maksa par izmaksām, ko tās nerada, un tām nebūtu jāsaņem atbrīvojumi, kas netaisnīgi novirzītu finansiālo slogu uz citiem tīkla lietotājiem bez piekļuves pašpatēriņam.
- 78** Mēs analizējam, vai finansiālie stimuli energokopienām revidētajās dalībvalstīs nodrošināja saprātīgus atmaksāšanās periodus. [1. tabulā](#) ir apkopoti finansiālie stimuli energokopienām mūsu apmeklētajās dalībvalstīs.

1. tabula | Kopsavilkums par energokopienām paredzētajiem finansiālajiem stimuliem

Dalībvalsts	Atbrīvojumi no tīkla maksas	Atbalsta shēmas
Nīderlande	Neattiecas	<ul style="list-style-type: none"> Atjaunojamie attīstības fondi Piegādes prēmija par saražoto enerģiju
Polija	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatīvi: Atbrīvojums no atjaunīgās enerģijas, jaudas, koģenerācijas un sadales maksām Kopas: Atbrīvojums no maksas par atjaunīgo enerģiju un koģenerāciju, sadales pakalpojumu maksas samazinājumi Iedzīvotāju energokopienas: Neattiecas 	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatīvi un kopas: ANM atbalsts atjaunīgās enerģijas infrastruktūrai Kooperatīvi: Tīkla mērīšana Iedzīvotāju energokopienas: Neattiecas
Itālija	Pārvades tarifa mainīgā sastāvdaļa tiek atlīdzināta par kopienā kopīgi izmantoto elektroenerģiju	<ul style="list-style-type: none"> Pievades piemaksa par enerģiju, kas tiek kopīgi izmantota ANM atbalsts atjaunīgās enerģijas infrastruktūrai
Rumānija	Neattiecas	Neattiecas

Avots: ERP.

79 **Nīderlande** nepiedāvā atbrīvojumus no tīkla maksas, taču pastāv divu veidu atbalsta shēmas, kas ir specifiskas enerģētikas kooperatīviem:

- atjaunīgo energoresursu attīstības fonds, kas sniedz aizdevumus enerģētikas kooperatīviem vēja un saules enerģijas projektu uzsākšanas izmaksu segšanai (sk. [7. izcēlumu](#));
- subsīdiju shēma sadarbīgai enerģijas ražošanai – ik gadu aprēķināta iepirkuma piemaksa, kuras mērķis ir padarīt energokooperatīvu iekārtas rentablas.

7. izcēlums

Atjaunīgās enerģijas attīstības fonds Nīderlandē

Kooperatīvi var pieteikties bezprocentu aizdevumiem (no 10 000 EUR līdz 300 000 EUR atkarībā no projekta posma; līdz 80 % no vēja un saules enerģijas projektu izstrādes izmaksām), kas paredzēti projektu vadībai, priekšizpētei, atļauju pieteikumiem un citiem sagatavošanas izdevumiem. Pats kooperatīvs veic 20 % iemaksu skaidrā naudā vai brīvprātīgā darba laikā.

Kooperatīviem aizdevumi ir bez riska: ja projekts tiek atcelts, aizdevums tiek atteikts, bet, ja tas nonāk finansiālās grūtībās, kooperatīvs atmaksā aizdevumu ar nodevu, nodrošinot fonda pašpietiekamību. Šis mehānisms stiprina vietējās sadarbības iniciatīvas agrīnā posmā, kad projekti ir saistīti ar vislielāko risku.

Komisija⁴⁴, *REScoop.eu*⁴⁵, EESK⁴⁶ un citas NVO⁴⁷ uzskata šo fondu par labu praksi. Saskaņā ar *REScoop.eu*⁴⁸ datiem katrs eiro no publiskajām investīcijām piesaista 40 EUR no privātajām investīcijām.

Avots: ERP, pamatojoties uz *Energie Samen, Voorwaarden Ontwikkelfonds Opwek voor aanvragers en projecten*, 2024. gada jūnijs.

⁴⁴ Eiropas Komisija, “[Looking at energy communities through a local authorities: perceptions, experiences and needs](#), 2024. Eiropas Komisija, *A roadmap to developing a policy and legal framework that enables the development of energy communities*.

⁴⁵ *REScoop.eu, Leveraging European Public Funds to Support Energy Communities*.

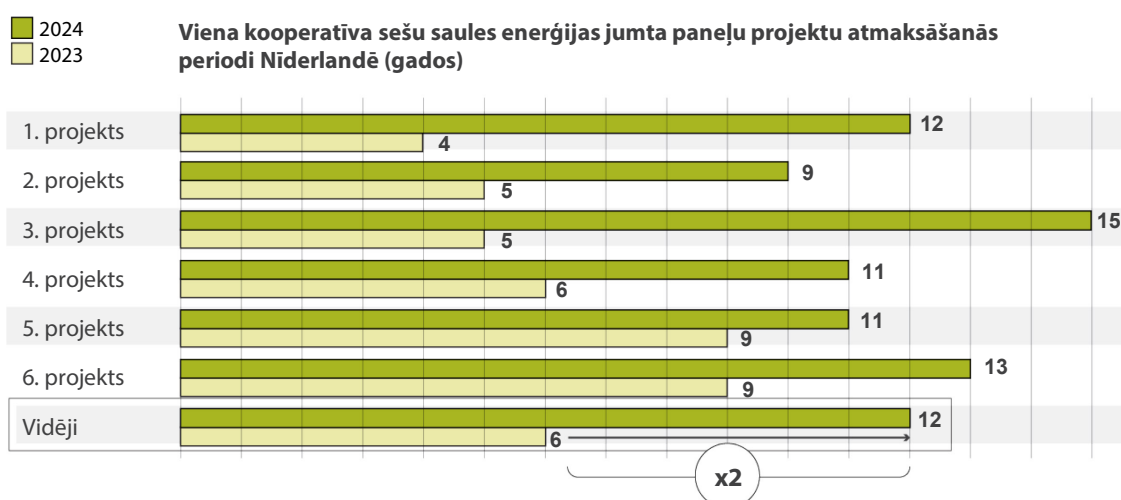
⁴⁶ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, *Citizens’ Energy Package: citizens’ engagement, energy communities and prosumerism*, 2025. gads, 1.3. punkts.

⁴⁷ J. Arnould un D. Quiroz, *Friends of the Earth, Energy communities in the EU: Opportunities and barriers to financing*, 2022. gada oktobris.

⁴⁸ *REScoop.eu, Response to the Commission’s call for evidence on the Citizens Energy Package*, 2025. gada septembris, 27. lpp.

80 Mēs analizējam sešu kooperatīvu īpašumā esošo projektu atmaksāšanās periodus. Šis periods svārstījās no sešiem līdz 12 gadiem, lielākoties kā ieteikts [ES Saules enerģijas stratēģijā](#) saules enerģijas jumta paneļiem (sk. [13. attēlu](#)). Šī variācija atspoguļo enerģijas cenu izmaiņas un katru gadu aprēķināto pievades piemaksu.

13. attēls | Atmaksāšanās periods atbilst Saules enerģijas stratēģijas prognozēm, bet tas mainās atkarībā no enerģijas cenām un iepirkuma garantijas aprēķina

Avots: ERP, pamatojoties uz enerģētikas kooperatīva 2023. un 2024. gada finanšu pārskatiem.

81 Polijā enerģētikas kooperatīviem ir atbrīvojums no tīkla maksas, proti, no atjaunīgās enerģijas, jaudas, koģenerācijas un sadales maksas. Kopas ir atbrīvotas no maksas par atjaunīgo enerģiju un koģenerāciju, un tās var pazemināt savus sadales tarifus (Komisijas apstiprinājuma par valsts atbalstu). Turklāt gan enerģētikas kooperatīvi, gan kopas var saņemt ANM atbalstu atjaunīgās enerģijas infrastruktūrai (līdz 91–95 % no izmaksām), un kooperatīvi var izmantot arī neto mērīšanu: par katru kilovatstundu, kas tiek pievadīta tīklam, biedri var bez maksas saņemt 0,6 kWh uz 12 mēnešu periodu. Saskaņā ar pētījumu⁴⁹ Polijas enerģētikas kooperatīvi, pateicoties šiem mehānismiem, teorētiski varētu sasniegt atmaksas periodu no 2,5 līdz 3 gadiem – kas atbilst mūsu analīzei gan par kooperatīvu, gan par kopu, kura plāno atgūt investīcijas trīs gadu laikā. Pilsoniskās energokopienas neizmanto nekādas atbrīvojumu vai atbalsta shēmas.

⁴⁹ J. Jasinski, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Analysis of the Economic Soundness and Viability of Migrating from Net Billing to Net Metering Using Energy Cooperatives*, *Energies*, 17. sēj., Nr. 6, 2024. gads.

82 Itālija, kopienas gūst labumu no atbrīvojumiem no tīkla maksām, jo mainīgā daļa no pārvades tarifa tiek atlīdzināta par kopienā kopīgi izmantoto elektroenerģiju. Turklāt tajā ir paredzēti divi galvenie stimuli atjaunīgās enerģijas kopienām: prēmija par kopienā kopīgi izmantoto enerģiju (aprēķināta stundas likmē), ko maksā 20 gadus aptuveni 0,10 EUR apmērā par kWh, un kapitāla dotācija, kas sedz līdz 40 % no attaisnotajām ieguldījumu izmaksām un ko finansē no ANM. Dažādi gadījumu pētījumi liecina, ka atmaksāšanās periods ir no pieciem līdz 14 gadiem (sk. **8. izcēlumu**). Itālijas iestādes lēsa, ka pieciem teorētiskiem projektiem atmaksāšanās laiks ir no 11 līdz 13 gadiem, lai pamatotu valsts atbalsta intensitāti.

8. izcēlums

Atmaksāšanās periodu piemēri Itālijas atjaunīgās enerģijas kopienām

Veicot ekonomiskās iespējamības analīzi, kurā piedalījās atjaunīgās enerģijas kopiena Tirano pašvaldībā (Lombardijā), kas aprīkota ar biomasas koģenerācijas staciju, minihidroelektrostaciju un fotoelementu sistēmu, tika konstatēts, ka atmaksāšanās periods ir aptuveni pieci gadi⁵⁰.

Veicot Kalabrijas atjaunīgās enerģijas kopienas priekšizpēti par enerģijas ražošanu un uzglabāšanu, tika konstatēts, ka atmaksāšanās periods ir no sešiem līdz astoņiem gadiem⁵¹.

Assini pašvaldības (Umbrija) vadītā atjaunīgo energoresursu energokopiena, kuras jauda ir 2 MWp, aprēķināja, ka atmaksāšanās periods ir aptuveni 8–14 gadi⁵².

83 Rumānija neparedz atbrīvojumus no tīkla maksām, un energokopienas nav tiesīgas saņemt nekādas shēmas vai subsīdijas. Ieinteresētās personas, ar kurām mēs tikāmies, un **nesenajā NVO ziņojumā** tas tika uzsvērts kā galvenais izaicinājums.

⁵⁰ F. Ceglia, E. Marrasso, C. Roselli un M. Sasso, *Biomass-based renewable energy community: economic analysis of a real case study*, *Energies*, 15. sējums, Nr. 15, 2022. gads.

⁵¹ D. Cirone, R. Bruno, P. Bevilacqua, S. Perrella un N. Arcuri, *Techno-Economic Analysis of a Energy Community Based on PV and Electric Storage Systems in Small Mountain South Italy: A Case Study*, *Sustainability*, 14. sēj., Nr. 21, 2022. gads.

⁵² E. Moretti, E. Stamponi, *The Renewable Energy Communities in Italy and the Role of Public Administrations: The Experience of the Municipality of Assisi between Challenges and Opportunities*, *Sustainability*, 15. sēj., Nr. 15, 2023. gads.

- 84** Visās četrās revidētajās valstīs tīkla maksas maksā proporcionāli elektroenerģijai, kas patērēta no tradicionālajiem piegādātājiem. Kad kopienas locekļi patērē pašu saražoto elektroenerģiju vai elektroenerģiju, ko koplieto citi dalībnieki **Itālijā**, viņi nemaksā visas atbilstošās tīkla maksas, tādējādi samazinot savu finansiālo ieguldījumu tīkla uzturēšanā un attīstībā. Tomēr tie joprojām ir pieslēgti tīklam, lai aptvertu periodus, kad pašražošana nav pietiekama vai nav pieejama – tā ir visiem ražojošo patērētāju veidiem kopīga tendence. Tas nozīmē, ka, paplašinoties energokopienām un pašpatēriņam, lielāku daļu tīkla izmaksu sedz patērētāji, kuri nav šādu kopienu dalībnieki un kuriem nav piekļuves enerģijas ražošanas aktīviem – parasti mazāk turīgi mājsaimniecības⁵³. Neviena no revidētajām dalībvalstīm oficiāli nenovērtēja, kā samazinātās maksas, pašpatēriņš un enerģijas koplietošana ietekmē citus patērētājus.
- 85** Ņemot vērā ražojošo patērētāju un enerģētikas kooperatīvu lielo skaitu **Nīderlandē** un enerģijas koplietošanas ieviešanu no 2025. gada janvāra, Nīderlandes VRI pauž bažas par šo risku. Viens risinājums varētu būt fiksēta, nevis proporcionāla tīkla maksa, jo tā ļauj taisnīgāk sadalīt slogu. Vēl viens iespējamais risinājums varētu būt izmantošanas laika cenu noteikšana – dinamiska tarifu struktūra, kurā elektroenerģijas izmaksas mainās atkarībā no diennakts laika.
- 86** Kopumā mūsu novērtējums liecina, ka publiskais atbalsts **Nīderlandē, Polijā un Itālijā** ļauj ievērot atmaksāšanās periodus saskaņā ar Komisijas gaidām. **Nīderlandē** apgrozības fonds ir efektīvs veids, kā izmantot publiskos līdzekļus. Tas palīdz enerģētikas kooperatīviem segt vēja un saules enerģijas projektu sākotnējās izmaksas to agrīnajos attīstības posmos, kas ir izplatīta problēma. Tomēr **Rumānijā** subsīdiiju trūkums kavē energokopieņu rašanos. Mēs arī secinām, ka dalībvalstis oficiāli nav novērtējušas, kā tīkla maksu samazinājums ietekmējis citus patērētājus.

⁵³ M. Van Steenberghe, A. D'hulster, J. Weytjens, M. Ovaere un K. Schoors, *Tracing Democratic and Financial Trends in Renewable Energy Cooperative Membership in Belgium Using Survey and Bank Transaction Data*, Nr. 1093 (2025); G. Koukoufikis, H. Schoccaert, D. Paci, F. Filippidou, A. Caramizaru u.c., *Energy Communities and Energy Poverty*, JRC Science for Policy Report, EUR 31751 EN (Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2023); Eiropas Vides aģentūra, *Energy Prosumers in Europe: Citizen participation in the energy transition*, EVA ziņojums Nr. 01/2022 (Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2022).

Šo ziņojumu 2024. gada 11. februāra sēdē Luksemburgā pieņēma I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas locekle *Joëlle Elvinger*.

Revīzijas palātas vārdā –

Tony Murphy
priekssēdētājs

Pielikumi

I pielikums. – Par revīziju

Energokopienas

- 01** Energokopienas ir juridiskas personas, kas iedzīvotājiem, mazajiem uzņēmumiem un vietējām iestādēm dod iespēju vietējā līmenī ražot, pārvaldīt, koplietot un patērēt savu enerģiju. [Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju](#) tās varētu sniegt vairākus ieguvumus:
- sekmēt **ES atjaunīgās enerģijas mērķrādītāja** sasniegšanu, piesaistot papildu privātās investīcijas, lai izveidotu decentralizētus atjaunīgās enerģijas ražošanas aktīvus;
 - palielināt **iedzīvotāju līdzdalību** – tostarp to iedzīvotāju, kuri nevar izveidot savus enerģijas ražošanas aktīvus (piemēram, īrnieki, maznodrošinātas ģimenes un dzīvokļu iedzīvotāji) –, lai veicinātu enerģētikas pāreju vietējā līmenī. Tas var veicināt **sabiedrības atbalstu** vietējiem atjaunīgās enerģijas projektiem;
 - samazināt **enerģētisko nabadzību**, jo saražoto elektroenerģiju var pārdot tīklam vai koplietot starp kopienu locekļiem, tādējādi nodrošinot stabilākas elektroenerģijas cenas un samazinot rēķinus dalībniekiem, tostarp **neaizsargātām māsaimniecībām**.

Finansējums, lomas un pienākumi

02 Energokopienas kā atjaunīgās enerģijas pasākumu saņēmējas ir tiesīgas saņemt vairākus ES fondus, piemēram, Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM). Konkrētāk, ANM ietver pasākumus, kuru aplēstās izmaksas ir **5,2 miljardi EUR**, kas tieši vai netieši atbalsta energokopienas (piemēram, izmantojot atjaunīgās enerģijas pasākumus) un kas jāizmaksā līdz 2026. gada decembrim. Energokopienas šos līdzekļus var izmantot, piemēram, saules enerģijas paneļu uzstādīšanai vai vējdzirnavu būvniecībai.

03 Komisijas un dalībvalstu uzdevumi un pienākumi ir uzskaitīti [1. attēlā](#).

1. attēls | Lomas un pienākumi

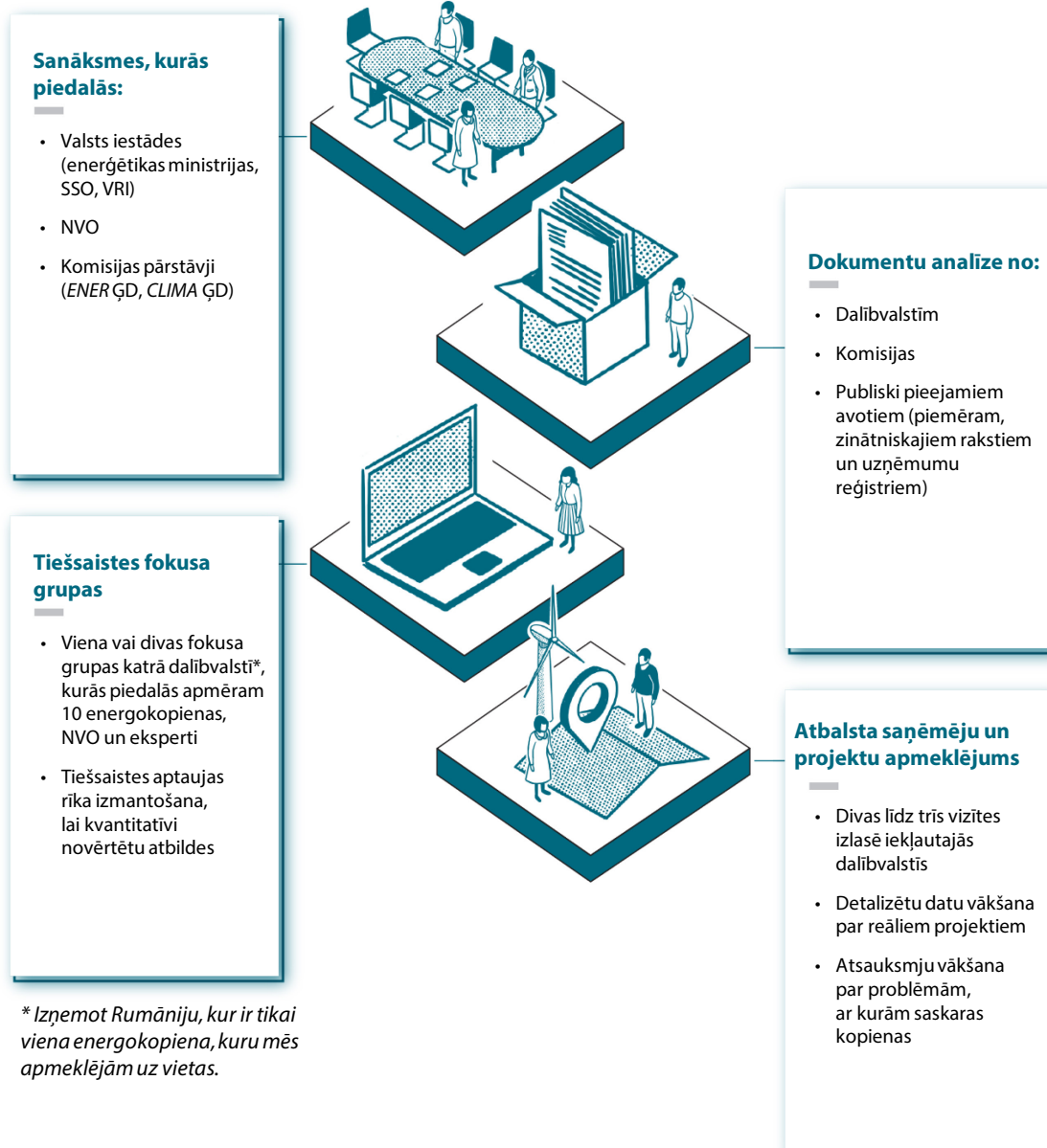

Avots: ERP.

Revīzijas tvērums un pieeja

- 04** Mūsu revīzijas mērķis bija novērtēt, vai Komisija un dalībvalstis **efektīvi iesaista energokopienas**, lai sasniegtu ES mērķi, kas noteikts ES Saules enerģijas stratēģijā, un sniegtu tām gaidītos ieguvumus. Lai to veiktu, mēs pārbaudījām, vai:
- Komisija ir noteikusi SMART **ES mērķus**, kurus ir apstiprinājušas dalībvalstis un kuri tiek pienācīgi uzraudzīti un ir ceļā, lai tos sasniegtu;
 - Komisija un dalībvalstis izveidoja **pareizos apstākļus**, lai energokopienas varētu attīstīties.
- 05** Revīzija aptvēra Komisiju un četras dalībvalstis laika posmā no 2020. gada decembra līdz 2025. gada jūlijam, kas atbilst attiecīgo direktīvu transponēšanas termiņiem: [Direktīva \(ES\) 2019/944](#) par elektroenerģijas iekšējo tirgu un [Direktīva \(ES\) 2018/2001](#) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanu. Revīzijā mēs koncentrējāmies uz atjaunīgo energoresursu ražošanu, kurai ES ir izvirzījusi politisku mērķi, nevis uz citiem enerģētikas pakalpojumiem (piemēram, energoefektivitāti). Mūsu [revīzijas metodika](#) atbilst [Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas \(INTOSAI\)](#) izdotajiem starptautiskajiem revīzijas standartiem.
- 06** [2. attēlā](#) ir redzams, kā mēs ieguvām pierādījumus apsvērumu formulēšanai. Kopā ar fokusa grupām un apmeklējumiem uz vietas mēs konsultējām attiecīgi 2 %, 20 %, 13 % un 100 % kopienu **Nīderlandē, Polijā, Itālijā un Rumānijā** (sk. [1. tabulu](#)). Papildu informāciju sniedza ES Energokopienų federācija un valstu NVO, kas pārstāv energokopienas.

2. attēls | Revīzijas pieeja

Avots: ERP.

1. tabula | Fokusa grupu pārstāvība un apmeklējumi uz vietas

Dalībvalsts	Energokopienų skaits 2025. gada janvārī	Fokusa grupu dalībnieki	Uz vietas apmeklētās kopienas	ERP izlases pārstāvība
Nīderlande*	702	14	2	2 %
Polija	61	10	2	20 %
Itālija**	121	12	4	13 %
Rumānija	1	0	1	100 %

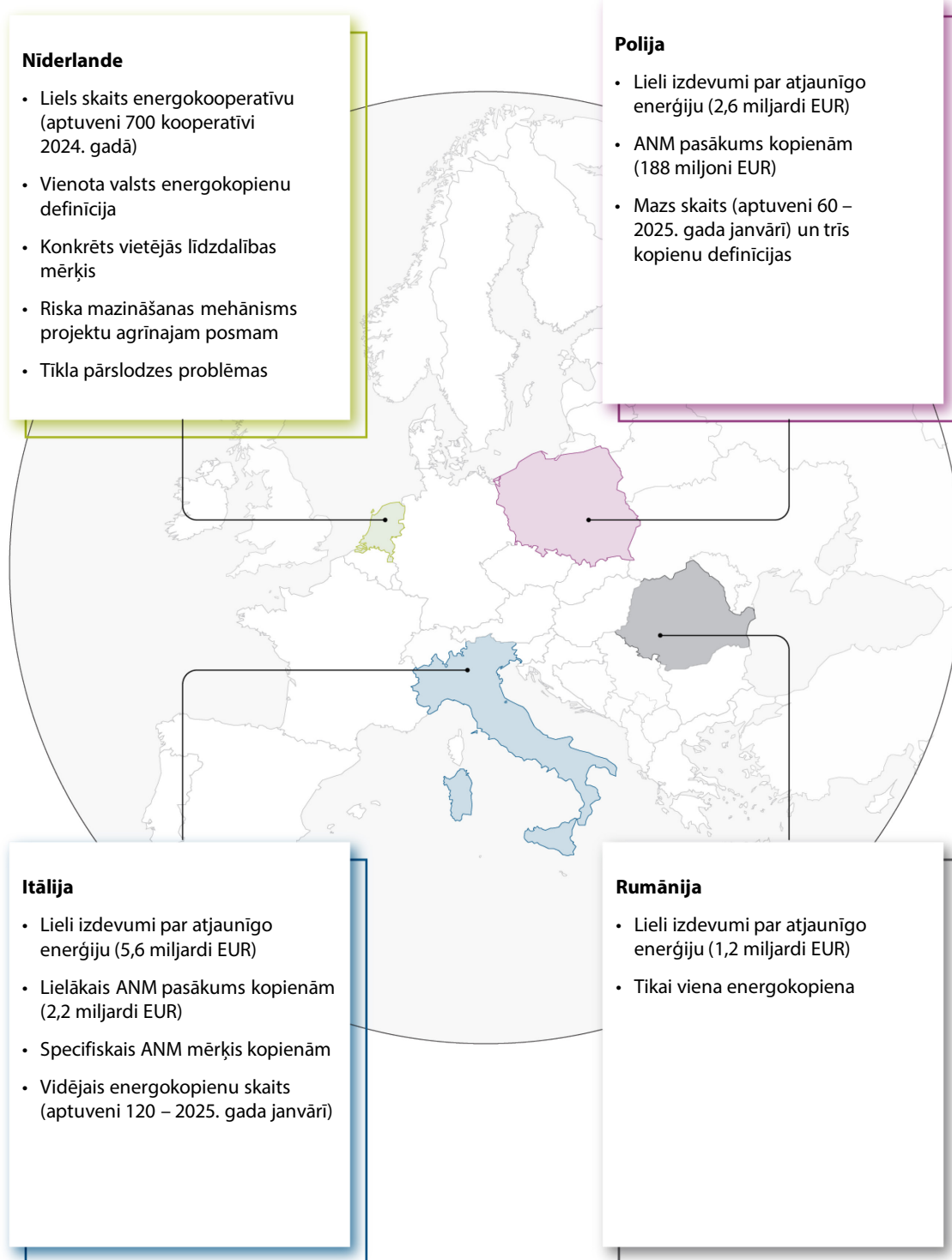
* 2024. gada dati; dati par 2025. gadu nav pieejami.

** Juridisko personu skaits, nevis konfigurāciju skaits.

Avots: ERP.

07 Revīzijai mēs izvēlējamies četras dalībvalstis, pamatojoties uz to pārstāvību attiecībā uz ES situāciju (sk. [3. attēlu](#)).

3. attēls | Kāpēc tika izvēlētas šīs dalībvalstis?

Avots: ERP.

II pielikums. – Apmeklētās energokopienas

Dalībvalsts	Nosaukums	Locekļu skaits	Atjaunīgās enerģijas infrastruktūra	Ģenerācijas jauda (kWp)	Enerģijas ražošana 2024. gadā (MWh)
Nīderlande	<i>Kennemer Kracht</i>	315	Saules enerģijas jumti	661	479
Nīderlande	<i>Vrijstad Energie/ Vrijstad Windwinning</i>	375	Saules enerģijas jumti un parki, vējdzirnavas	7 351	11 001
Polija	<i>Słoneczna Żyweccyzna</i>	10	Saules enerģijas jumti, ģeotermāli	20 000	23 284
Polija	<i>Klaster Energii Powiatu Bielskiego</i>	12	Saules enerģijas jumti	975	976
Itālija	<i>La Buona Fonte</i>	25	Saules enerģijas jumti	19	20
Itālija	<i>Comunità energetica rinnovabile Antrodoco</i>	49	Saules enerģijas jumti	60	0
Itālija	<i>Comunità energetica rinnovabile diocesi Treviso</i>	340	Saules enerģijas jumti	1 900	1 430
Rumānija	<i>Cooperativa de Energie</i>	949	Nav (2025. gada aprīlis)	0	0

III pielikums. – Dalībvalstu atbildes uz ieteikumiem

Ieteikums	Dalībvalsts	Atbilde
<p>4. ieteikums</p> <p>Ziņojums par atjaunīgo energoresursu kopienų attīstības šķēršļu un potenciāla novērtējumu</p> <p>Itālijas Vides un enerģētiskās drošības ministrijai un Rumānijas Enerģētikas ministrijai jānovērtē un jāziņo par esošajiem šķēršļiem un potenciālu atjaunīgās enerģijas kopienų attīstībai.</p> <p>Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gada jūlijs.</p>	Itālija	Pieņemts
	Rumānija	Pieņemts
<p>5.b) ieteikums</p> <p>Veicināt iedzīvotāju un neaizsargātu māsaimniecību lomu</p> <p>Polijas Klimata un vides ministrijai, Itālijas Vides un enerģētikas drošības ministrijai un Rumānijas Enerģētikas ministrijai ir jāizstrādā noteikumi, lai veicinātu iedzīvotāju lomu energokopienās.</p> <p>Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gada decembris.</p>	Polija	Pieņemts
	Itālija	Pieņemts
	Rumānija	Pieņemts
<p>6.b) ieteikums</p> <p>Atbalstīt enerģijas uzkrāšanu</p> <p>Nīderlandes Klimata un zaļās izaugsmes ministrijai un Polijas Klimata un vides ministrijai būtu jānodrošina stimuli energokopienām attīstīt enerģijas uzglabāšanu (atsevišķi vai kopā ar atjaunīgās enerģijas ražošanu) vai citus elastīguma pakalpojumus, lai palīdzētu samazināt tīkla pārslodzi.</p> <p>Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gada jūlijs.</p>	Nīderlande	Pieņemts
	Polija	Pieņemts

Saīsinājumi

Saīsinājums	Definīcija/skaidrojums
ANM:	Atvaseļošanas un noturības mehānisms
CLIMA ĢD:	Klimata politikas ģenerāldirektorāts (Eiropas Komisija)
EESK:	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja
ENER ĢD:	Konkurences ģenerāldirektorāts (Eiropas Komisija)
Eurostat:	Eiropas Savienības Statistikas birojs
HIER:	Nīderlandes fonds enerģētikas kooperatīvu atbalstam
IMED:	Elektroenerģijas iekšējā tirgus direktīva
kW/kWh/kWp/MW/MWh/MWp/GW/TWh:	Dažādas jaudas un enerģijas vienības: kilovats, kilovatstunda, kilovatstundu maksimums, megavats, megavatstunda, megavatstundu maksimums, gigavats, teravatstunda
NEKP:	Nacionālais enerģētikas un klimata plāns
RED II:	Atjaunīgo energoresursu direktīva
SMART:	Konkrēts, izmērāms, sasniedzams, reālistisks un terminēts
SSO:	Sadales sistēmas operators
VRI:	Valsts regulatīvā iestāde

GLOSĀRIJS

Termins	Definīcija/skaidrojums
Atmaksāšanās periods:	laiks, kas nepieciešams, lai investīcijas atmaksātu sākotnējās izmaksas, radot ietaupījumus vai ieņēmumus.
Atveseļošanas un noturības mehānisms:	ES finansiālā atbalsta mehānisms, kura mērķis ir Covid-19 pandēmijas ekonomisko un sociālo ietekmi, stimulēt ekonomikas atveseļošanu un risināt zaļākas un digitālākas nākotnes izaicinājumus.
Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja:	ES padomdevēja struktūra, kas darbojas kā pilsoniskās sabiedrības organizāciju forums.
Eiropas Reģionālās attīstības fonds:	ES fonds, kas stiprina ekonomisko un sociālo kohēziju Eiropas Savienībā, finansējot investīcijas nolūkā samazināt atšķirības reģionos.
Elastības pakalpojumi:	pasākumi, lai palīdzētu izvairīties no sastrēgumiem elektroenerģijas sistēmā, saglabājot līdzsvaru starp piedāvājumu un pieprasījumu.
Elektrotīklu pārslodze:	situācija, kad nav pietiekamas jaudas, lai pārvadītu visu pieejamo enerģiju no viena tīkla punkta uz citu.
Enerģētiskā nabadzība:	situācija, kad mājoklim nepietiekamu ienākumu, augsto enerģijas izmaksu un/vai sliktas energoefektivitātes dēļ nav pieejami būtiski energopakalpojumi, kas nepieciešami pienācīgam dzīves līmenim un veselībai.
Enerģijas koplietošana:	energokopienā saražotās elektroenerģijas sadale starp tās dalībniekiem.
Ietekmes novērtējums:	politikas iniciatīvas vai citas darbības iespējamo (<i>ex ante</i>) vai faktisko (<i>ex post</i>) seku analīze.
LIFE:	finansēšanas instruments, ar ko atbalsta ES vides un klimata politikas īstenošanu, līdzfinansējot projektus dalībvalstīs.
Nacionālais enerģētikas un klimata plāns:	desmit gadu dokuments, kurā izklāstīta dalībvalstu politika un pasākumi ES klimata mērķu sasniegšanai.
Oficiāla paziņojuma vēstule:	Komisijas rakstisks paziņojums ES dalībvalstij kā pārkāpuma procedūras pirmais posms.
Pamatots atzinums:	oficiāls pieprasījums dalībvalstij ievērot ES tiesību aktus, ko Komisija nosūta kā pārkāpuma procedūras otro daļu, ja šī valsts joprojām nepilda savus pienākumus, lai gan tā ir saņēmusi oficiāla paziņojuma vēstuli.
Pārkāpuma procedūra:	procedūra, ar kuru Komisija dažādos posmos vēršas pret ES dalībvalsti, kas nepilda savus ES tiesību aktos noteiktos pienākumus.
Pieprasījumreakcija:	elektroenerģijas patēriņa pielāgošana, ko veic galalietotāji (piemēram, uzglabājot elektroenerģiju vai aizkavējot patēriņu), reaģējot uz tirgus signāliem.
Ražojošais patērētājs:	enerģijas patērētājs, kas arī ražo pats savu enerģiju.

Regulētā piemaksa:	politikas instruments, ar kuru elektroenerģijas ražotājiem maksā piemaksu papildus tirgus cenai.
Sadales sistēmas operators:	iestāde, kas atbild par elektroenerģijas sadales sistēmas ekspluatāciju, attīstību un uzturēšanu noteiktā teritorijā.
Transponēšana:	ES direktīvas noteikumu iekļaušana valsts tiesību aktos.
Transponēšanas pārbaude:	novērtējums par valsts īstenošanas pasākumu saderību ar direktīvas noteikumiem.
Valsts regulatīvā iestāde:	šā ziņojuma kontekstā – neatkarīga valsts iestāde, kas uzrauga dalībvalsts elektroenerģijas tirgu, nodrošina tās elektroenerģijas sistēmas efektīvu darbību, aizsargā patērētāju intereses un novērš diskrimināciju, kā arī uzrauga ES enerģētikas noteikumu ievērošanu.
Vienas pieturas aģentūra:	šā ziņojuma kontekstā – vienots kontaktpunkts energokopienām, kur tās var saņemt konsultācijas un risināt administratīvus jautājumus.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2026-10>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/SR-2026-10>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES rīcībpolitiku un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemti vērā riski, kam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzami notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Joëlle Elvinger* vadītā I apakšpalāta “Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana”. Revīziju vadīja ERP loceklis *João Leão*, un atbalstu sniedza locekles biroja vadītāja *Paula Betencourt* un locekļa biroja atašejšs *Sofia Batalha*; atbildīgā vadītāja *Florence Fornaroli*; darbuuzdevuma vadītājs *Olivier Prigent*; revidenti *Jaroslav Smigiel*, *Michał Szwed*, *Ana Popescu*, *Bob De Blick*, *Olivia Saracco* un *Anna Kozlova*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Ingrid Van Gent*, *Paola Magnanelli*, *Simona Marincean* un *Mark Smith*. Grafiskā dizaina atbalstu sniedza *Alexandra Damir-Binzaru*.

No kreisās uz labo: *Paula Betencourt*, *Olivia Saraco*, *João Leão*, *Michał Szwed*, *Florence Fornaroli*, *Anna Kozlova*, *Olivier Prigent*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2026.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamās privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Vāka foto: © NOVA – stock.adobe.com.

1. izcēlums, pirmā mazā fotogrāfija: © Amar Sjaw En Wa.

12. attēls. Karte: © Netbeheer Nederland, © powered by Esri Nederland, © MapTiler, © OpenStreetMap contributors.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-7037-7	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/8635117	QJ-01-26-012-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-7038-4	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/2948259	QJ-01-26-012-LV-N

KĀ ATSAUKTIES

Eiropas Revīzijas palāta, [īpašais ziņojums 10/2026](#) "Energokopienas – vēl pilnībā neīstenots potenciāls", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2026.

Tiek prognozēts, ka iedzīvotāji saražos pusi no atjaunīgās enerģijas, kas nepieciešama, lai sasniegtu ES klimatneitralitātes mērķi. Energokopienas ir juridiskas personas, kas iedzīvotājiem, mazajiem uzņēmumiem un vietējām pašvaldībām dod iespēju vietējā līmenī ražot, pārvaldīt, koplietot un patērēt savu enerģiju. Kopienas var veicināt enerģētikas pāreju, kā arī palielināt pieejamību cenas ziņā un iedzīvotāju iesaisti.

ES ir sasniegusi tikai 27 % no sava mērķa līdz 2025. gadam izveidot vismaz vienu energokopieni katrā pašvaldībā ar vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju. Šim mērķim trūkst atbildības, atbalsta un uzraudzības. ES definīcijas par dzīvokļu īpašnieku biedrību līdzdalību joprojām ir neskaidras. Turklāt valdības nav radījušas nepieciešamos apstākļus energokopienai atbalstam, piemēram, stimulus elektroenerģijas uzkrāšanai, lai atvieglotu pieslēgšanos tīklam. Mūsu ieteikumu mērķis ir novērst šīs nepilnības.

ERP īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Sociālie mediji: @EUauditors